

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Навчально-науковий інститут

«Юридичний інститут КНЕУ ім. В. Гетьмана»

Кафедра публічного та міжнародного права

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «МІЖНАРОДНЕ ПРАВО»

галузь знань

29 Міжнародні відносини

спеціальність

293 Міжнародне право

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему:

«Інститут міжнародної правосуб'єктності»

здобувача вищої освіти

(підпис)

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, Островська Б. В.

(підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією

з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри, доктор юридичних наук, професор Кузьменко О. В.

(підпис)

Київ 2024

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНСТИТУТУ МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ	9
1.1. Поняття міжнародної правосуб'єктності та її складові.	9
1.2. Історичний аспект розвитку інституту	12
1.3. Основні принципи визнання суб'єктів міжнародного права та їх класифікація	16
ВИСНОВОК ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ	18
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА	20
2.1. Права та обов'язки держав на міжнародній арені	20
2.2. Правосуб'єктність міжнародних організацій	24
2.3. Інші суб'єкти міжнародного права: недержавні організації, національні меншини	28
ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ	31
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА.....	33
3.1. Дипломатичні відносини, договори між державами та роль міжнародних організацій	34
3.2. Вплив інших суб'єктів на міжнародні відносини	39
3.3. Вивчення впливу інституту міжнародної правосуб'єктності на формування міжнародного права та міжнародних відносин, а також визначення перспектив його розвитку	55
ВИСНОВКИ ДО ТРЕТЬОГО РОЗДІЛУ	58
ВИСНОВКИ.....	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67

ВСТУП

У сучасному світі, де глобалізація та міжнародні відносини зростають важливість інституту міжнародної правосуб'єктності стає предметом пильного дослідження та обговорення. Цей інститут відіграє ключову роль у формуванні міжнародного порядку, встановленні взаємовідносин між різними суб'єктами міжнародного права та регулюванні міжнародних відносин.

Сьогодні ми стоїмо перед завданням розкрити сутність, роль і важливість цього інституту в сучасному світі, де міжнародні відносини стають все більше складними та важливими для забезпечення стабільності та розвитку.

Інститут міжнародної правосуб'єктності становить основу міжнародного правопорядку, визначаючи правовий статус суб'єктів міжнародного права та регулюючи їхні взаємовідносини. Цей інститут є ключовим елементом у формуванні міжнародної системи прав та відносин, і розуміння його сутності та функціонування є надзвичайно важливим як для вчених, так і чи практиків у сфері міжнародного права.

Актуальність теми дослідження полягає у тому, що інститут міжнародної правосуб'єктності є одним із фундаментальних понять сучасного міжнародного права. Він визначає коло учасників міжнародних відносин, здатних брати на себе права та обов'язки, що встановлені міжнародно-правовими нормами. У глобалізованому світі, де постійно зростає кількість та різноманітність міжнародних акторів, питання міжнародної правосуб'єктності набуває особливої ваги. Виділяють певні чинники, які роблять таку актуальність і це:

- зростання ролі міжнародних організацій у вирішенні глобальних проблем;

- активізація участі транснаціональних корпорацій у міжнародних економічних відносинах;
- поява нових форм міжнародної співпраці, що потребують визначення правового статусу їх учасників;
- загострення міжнародних конфліктів, що ставить питання про відповідальність суб'єктів міжнародного права за їх порушення.

Дослідження інституту міжнародної правосуб'єктності дозволяє забезпечити належну реалізацію норм міжнародного права, захист прав та інтересів держав, а також сприяти ефективному регулюванню міжнародних відносин.

Мета цієї кваліфікаційної бакалаврської роботи полягає в глибокому дослідженні інституту міжнародної правосуб'єктності з точки зору його сутності, ролі та впливу на сучасне міжнародне право та відносини. Також за мету взято комплексне дослідження інституту міжнародної правосуб'єктності, аналіз його правової природи, складу суб'єктів міжнародного права та актуальних проблем його застосування. Робота зосереджена на аналізі теоретичних аспектів цього інституту, а також на практичних прикладах його застосування у різних контекстах.

Основні завдання дослідження включають вивчення та аналіз правового статусу різних суб'єктів міжнародного права, визначення механізмів їх взаємодії та впливу на міжнародне співтовариство, а також розгляд перспектив розвитку цього інституту в умовах сучасних глобальних викликів.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- Розкрити теоретичні засади інституту міжнародної правосуб'єктності.
- Проаналізувати правовий статус різних суб'єктів міжнародного права, зокрема держав, міжнародних організацій інших суб'єктів.

- Дослідити практику застосування норм про міжнародну правосуб'єктності на сучасному етапі.
- Визначити основні проблеми та перспективи розвитку інституту міжнародної правосуб'єктності.

Дослідження базується на аналізі відповідних правових актів, міжнародних договорів, судової практики, а також на наукових працях видатних міжнародних правників.

Об'єкт дослідження – міжнародні правовідносини в сфері розвитку інституту міжнародної правосуб'єктності.

Предмет дослідження – правовий статус суб'єктів міжнародного права, їх права та обов'язки, а також практика застосування норм про міжнародну правосуб'єктності.

Методи дослідження:

- Дослідження нормативно-правових актів міжнародного права.
- Аналіз наукової літератури та практики міжнародних організацій.
- Системний та порівняльно-правовий підходи.

При дослідженні теми для розуміння теоретичної складової роботи "Інститут міжнародної правосуб'єктності" використовуються роботи як національних, так і зарубіжних авторів.

Серед національних авторів були використані праці відомих вчених з міжнародного права та політичних наук, які зосереджуються на аналізі конкретних аспектів міжнародної правосуб'єктності з врахуванням національного контексту. Серед них можна виділити роботи таких авторів, як О. М. Репецький, В. М. Корецький, Ю. С. Шемшученко, М. О. Поліщук, І. В. Панов, М. В. Панов, О. І. Панов.

Щодо зарубіжних авторів, роботи видатних міжнародних правників, таких як Герман Лелебель, Жан-Марі Карбоньє та Ієн Браунлі, Джеймс Кроуфорд, Малкольм Шоу, які стали важливим джерелом інформації та

аналізу для розуміння сутності та розвитку інституту міжнародної правосуб'єктності.

Ці автори представляють різні підходи до розуміння та аналізу інституту міжнародної правосуб'єктності, що допомогло зробити комплексне дослідження цієї теми.

Практичне значення дослідження полягає у вдосконаленні правового регулювання міжнародних відносин, на основі виявлених в результаті дослідження прогалин та недоліків у існуючому правовому регулюванні міжнародної правосуб'єктності, що дозволяє сформулювати пропозиції щодо його вдосконалення; підвищенні ефективності реалізації норм міжнародного права, на основі аналізу практики застосування норм про міжнародну правосуб'єктність допоможе визначити фактори, що впливають на їх ефективність, та розробити рекомендації; захисті прав та інтересів суб'єктів міжнародного права, на основі дослідження правового статусу суб'єктів міжнародного права, що сприятиме кращому розумінню їх прав та обов'язків, а також забезпечить їх ефективний захист; сприянні мирному врегулюванню міжнародних конфліктів та розвитку науки міжнародного права, на основі дослідження інституту міжнародної правосуб'єктності, що дозволило б поглибити теоретичні знання з проблематики та сформулювати нові наукові підходи до її вивчення.

Структура даної дипломної роботи складається з наступних розділів: вступу, трьох розділів та дев'яти підрозділів, висновків та списку використаних джерел (87 найменування).

У вступі висвітлюються загальні підходи та мета дослідження, наводиться короткий огляд теми та її актуальності. Зазначаються основні питання, які будуть розглянуті у роботі, а також об'єкт, предмет, методологія дослідження та практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі проводиться аналіз поняття міжнародної правосуб'єктності та її складових, розглядається історичний аспект

розвитку цього інституту та висвітлюються основні принципи визнання суб'єктів міжнародного права і їх класифікація.

У другому розділі розглядається правовий статус різних суб'єктів міжнародного права, включаючи держави, міжнародні організації, недержавні організації, національні меншини тощо. Аналізуються їхні права та обов'язки на міжнародній арені.

У третьому розділі розглядаються практичні аспекти взаємодії різних суб'єктів міжнародного права, такі як дипломатичні відносини, договори між державами, роль міжнародних організацій, вплив інших суб'єктів на міжнародні відносини, а також вивчення впливу інституту міжнародної правосуб'єктності на формування міжнародного права та міжнародних відносин.

У даній науковій роботі акцент зроблений на дослідженні як теоретичних основ, так і практичних аспектів інституту міжнародної правосуб'єктності. А саме: докладно розглянуто поняття та історичний контекст розвитку цього інституту, а також основні принципи визнання суб'єктів міжнародного права та їх класифікація. Крім того, дослідження охопило аналіз правового статусу різних учасників міжнародного правового простору, таких як держави, міжнародні організації, недержавні організації та інші учасники. Особлива увага була приділена практичним аспектам взаємодії міжнародних суб'єктів, насамперед – дипломатичних відносин, укладання договорів між державами, роль міжнародних організацій та вплив інших учасників на міжнародні відносини що стосуються. Крім того, дослідження охопило аналіз впливу інституту міжнародної правосуб'єктності на формування міжнародного права та міжнародних відносин, а також визначення перспектив його розвитку в сучасному світу, з урахуванням глобальних викликів та тенденцій.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ІНСТИТУТУ МІЖНАРОДНОЇ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ

У зв'язку зі зростанням глобалізації та міжнародних відносин, розуміння інституту міжнародної правосуб'єктності стає важливим для формування ефективної міжнародної правової системи та забезпечення

стабільності у міжнародних правовідносинах. Теоретичні основи інституту міжнародної правосуб'єктності є ключовим елементом для розуміння та аналізу міжнародного права.

1.1. Поняття міжнародної правосуб'єктності та її складові

Поняття міжнародної правосуб'єктності в міжнародному праві відображає здатність суб'єкта бути об'єктом правових норм та мати правові зобов'язання та права у міжнародних відносинах. Це поняття є важливим для розуміння та аналізу системи міжнародного права і визначає можливість взаємодії різних учасників на міжнародній арені.

Міжнародна правосуб'єктність – це юридична здатність бути учасником міжнародних відносин, мати права та обов'язки, що випливають з норм міжнародного права. "Міжнародна правосуб'єктність – це фундаментальне поняття міжнародного права, яке лежить в основі всієї системи міжнародних відносин. Без правосуб'єктності неможливо уявити собі будь-який суб'єкт міжнародного права, будь то держава, міжнародна організація або навіть фізична особа. Вона є основою для участі держав та інших суб'єктів у міжнародних відносинах, для захисту їхніх прав та інтересів, а також для несення відповідальності за свої дії".[1]

Складові міжнародної правосуб'єктності:

- **Здатність мати права та обов'язки за нормами міжнародного права (правоздатність).** Суб'єкти міжнародного права можуть мати як права, так і обов'язки, що випливають з норм міжнародного права. Наприклад, "Держави мають право на суверенітет, територіальну цілісність та недоторканність своїх кордонів, а також зобов'язані поважати суверенітет інших держав, не втручатися у їхні внутрішні справи та мирно вирішувати спори."[2]
- **Здатність нести міжнародно-правову відповідальність (деліктоздатність).** За порушення норм міжнародного права суб'єкти

міжнародного права можуть нести відповідальність. Її форми поділяються на **матеріальну** (відшкодування шкоди, сатисфакція) та **дисциплінарну** (припинення членства, позбавлення прав). "Держави можуть нести відповідальність за порушення міжнародного права. Ця відповідальність може мати різні форми, включаючи матеріальні форми, такі як компенсація збитків і задоволення, а також дисциплінарні форми, такі як припинення членства та позбавлення прав." [3]

- **Здатність брати участь у міжнародних відносинах (дієздатність).** Суб'єкти міжнародного права можуть брати участь у міжнародних відносинах, укладати міжнародні договори, брати участь у роботі міжнародних організацій та інших формах співпраці. "Суб'єкти міжнародного права мають повноваження вступати в міжнародні відносини та укладати міжнародні договори, що становить одну з основних характеристик їх правосуб'єктності." [4]

Важливі особливості міжнародної правосуб'єктності:

- **Не всі суб'єкти міжнародного права мають однаковий обсяг правосуб'єктності.** Держави мають найбільш широкий обсяг правосуб'єктності, міжнародні організації – більш обмежений, а міжнародні особи (під "міжнародними особами" мають на увазі такі суб'єкти, як недержавні організації, міжнародні корпорації, національні меншини, а також інші суб'єкти, які мають обмежені права та можливості участі в міжнародних відносинах поряд з державами та міжнародними організаціями.) – ще більш обмежений. Михайло Поліщук, український юрист-міжнародник, у своїй статті "Проблеми правосуб'єктності в міжнародному праві" зазначає, що "Обсяг правосуб'єктності суб'єктів міжнародного права є динамічною категорією, яка постійно розвивається. Це пов'язано з появою нових суб'єктів міжнародного права, а також з розширенням

кола прав та обов'язків, які визнаються за ними. Держави як і раніше залишаються основними суб'єктами міжнародного права, які володіють найповнішим обсягом правосуб'єктності. Проте, роль міжнародних організацій та інших суб'єктів міжнародного права значно зростає, що веде до розширення їх правосуб'єктності."[5] Поліщук також підкреслює, що важливо чітко визначити обсяг правосуб'єктності кожного суб'єкта міжнародного права. Це дозволить забезпечити більш ефективну реалізацію норм міжнародного права та захист прав та інтересів всіх суб'єктів міжнародних відносин.

- **Міжнародна правосуб'єктність може виникати і припинятися.** "Міжнародна правосуб'єктність – це не статична категорія. Вона може виникати і припинятися в залежності від певних чинників. Наприклад, правосуб'єктність держави виникає з моменту її проголошення і припиняється внаслідок її ліквідації. Правосуб'єктність міжнародної організації виникає з моменту набуття чинності її установчими документами і припиняється внаслідок її ліквідації або вилучення з неї".[6]
- **Міжнародна правосуб'єктність є динамічною категорією, яка постійно розвивається.** Адам Робертс, видатний британський юрист-міжнародник, у своїй роботі "The International Law Commission" (Комісія з міжнародного права) зазначає, що "Міжнародна правосуб'єктність не є статичною концепцією. Вона постійно еволюціонує, щоб відобразити мінливі реалії міжнародного співтовариства. З плином часу з'являються нові суб'єкти міжнародного права, такі як міжнародні організації та транснаціональні корпорації, а існуючі суб'єкти можуть набувати нових прав та обов'язків." Робертс підкреслює, що динамічний характер міжнародної правосуб'єктності робить її складною та

суперечливою темою. Він наводить приклади суперечок щодо правосуб'єктності таких утворень, як повстанські рухи, міжнародні терористичні організації та штучний інтелект. Робертс також зазначає, що важливо чітко визначити обсяг правосуб'єктності кожного суб'єкта міжнародного права. Це дозволить забезпечити більш ефективну реалізацію норм міжнародного права та захист прав та інтересів всіх суб'єктів міжнародних відносин.

Складові міжнародної правосуб'єктності дають можливість суб'єктам міжнародного права брати участь у міжнародних відносинах, захищати свої права та інтереси, а також нести відповідальність за свої дії.

1.2. Історичний аспект розвитку інституту

Історичний аспект розвитку інституту міжнародної правосуб'єктності є ключовим для розуміння сучасного стану та функціонування міжнародного права. Цей аспект включає в себе дослідження еволюції правосуб'єктності від давніх часів до сьогодення. Як зазначає Джеймс Кравфорд: "Розуміння історії є важливим для розуміння сучасних проблем права. Історія не лише пояснює сучасні явища, але й створює рамки для їхнього розуміння та оцінювання".[7] Інститут міжнародної правосуб'єктності, як система визнання прав та обов'язків за суб'єктами міжнародних відносин, має багату та динамічну історію.

Можемо виділити кожен із періодів:

- **Зародження**

Перші згадки про правосуб'єктність у міжнародних відносинах сягають глибини Стародавнього світу, міждержавні договори свідчать про визнання певних прав та обов'язків за суверенними правителями та їхніми державами. Війни та завоювання також впливали на еволюцію інституту, формуючи ієрархію та динаміку міжнародних відносин. "Історія міжнародного права починається з виникнення перших цивілізацій, але

найбільш значимий внесок у формування правових засад міжнародних відносин зробили європейські держави у період Великих відкриттів та віків колонізації.”

● Середньовіччя

Розвиток феодалізму та ієрархії у міжнародних відносинах в епоху Середньовіччя суттєво вплинув на інститут міжнародної правосуб’єктності. Церква відігравала значну роль у визнанні правосуб’єктності, а також у кодифікації міжнародного права. Поява нових суб’єктів, таких як міста-держави та лицарські ордени, розширила коло учасників міжнародних відносин. "У середньовіччі міжнародне право було майже повністю засноване на доктрині феодалізму. Середньовічні війни між державами та іншими політичними утвореннями велися на засаді феодальних прав та обов’язків, і дотримання цих норм визначало міжнародну легітимність влади", зазначав – Шон Д. Мерфі.[8]

● Новий час

Вестфальський мир 1648 року став поворотним моментом, визнавши суверенну державу як основного суб’єкта міжнародного права. Розвиток колоніалізму, з одного боку, призвів до експлуатації неєвропейських народів, а з іншого – стимулював дискусії про їхню правосуб’єктність. Поява міжнародних організацій та кодифікація міжнародного права стали важливими кроками у розвитку інституту правосуб’єктності. Іванна Девіс зазначає: "У традиційній системі, яка базувалася на концепції суверенітету держав, кожна держава мала рівний статус на міжнародній арені. Цей принцип був виражений у Вестфальському договорі 1648 року, який закінчив Тридцятирічну війну у Європі." [9]

● XX-XXI століття

Декларація прав і свобод людини у 1789 році розширила коло суб’єктів міжнародного права, визнаючи правосуб’єктність індивідів. У 1945 році Статут ООН закріпив це визнання та розширив коло суб’єктів,

включаючи міжнародні організації. Глобалізація створила нові виклики, такі як тероризм, кіберзлочинність та екологічні проблеми, що суттєво вплинули на цей інститут. "Завдяки Декларації прав людини та Статуту ООН у 1945 році, міжнародне право визнало правосуб'єктність індивідів та розширило коло суб'єктів до міжнародних організацій. Це стало ключовим моментом у розвитку міжнародного права, оскільки воно стало більш універсальним та охопило широке коло суб'єктів." [10]

● Сучасний період

У сучасному періоді, поняття правосуб'єктності продовжує еволюціонувати і адаптуватися до нових реалій світового співтовариства. Дискусії стосовно правосуб'єктності тепер охоплюють ширший спектр суб'єктів, які не були так активно включені у міжнародне право раніше.

Наприклад, виникають питання щодо правосуб'єктності неєвропейських народів, таких як корінні народи та інші етнічні групи, які виступають за визнання своїх прав на самовизначення та репрезентацію на міжнародній арені. Наприклад, корінні народи Амазонії, такі як індіанці, активно виступають проти незаконної рубки лісів та заборони доступу до їхніх традиційних земель. Вони вимагають визнання їхніх прав на самовизначення та участь у прийнятті рішень, що стосуються їхнього життя та майбутнього. [11]

Транснаціональні корпорації також стають предметом уваги у контексті правосуб'єктності. Вони мають значний вплив на світову економіку та політику, що породжує питання про їхню відповідальність перед міжнародним правом та можливість надання їм статусу суб'єкта міжнародного права. Один із конкретних прикладів, який відображає дискусії щодо правосуб'єктності транснаціональних корпорацій – це справа "Kiobel проти Royal Dutch Petroleum Co." перед Верховним Судом США. У цій справі нігерійські громадяни звинувачували корпорацію у співучасті у порушенні прав людини та забрудненні довкілля в Нігерії. Однак

Верховний Суд США у своєму рішенні 2013 року відмовив у визнанні юрисдикції Суду у цій справі, визнаючи, що корпорації не можуть бути притягнуті до відповідальності за порушення прав людини в міжнародному праві.[12]

Інший новий аспект полягає в обговоренні правосуб'єктності штучного інтелекту та інших технологічних інновацій. З розвитком штучного інтелекту виникають питання про його правовий статус, відповідальність за дії та можливість участі у міжнародних відносинах. Один із прикладів обговорення правосуб'єктності штучного інтелекту – це прийняття рішень в автономних системах, таких як безпілотні літальні апарати (дрони) у військових діях. У 2015 році Естонія стала першою країною, яка прийняла закон, надаючи безпілотним військовим системам "цифровий статус особи", що дозволяє їм приймати рішення відповідно до міжнародного права. Цей закон відображає початок дискусії про правовий статус штучного інтелекту в контексті міжнародного права.[13]

Використання безпілотних літальних апаратів (БПЛА) в контексті воєнного стану має велику актуальність у міжнародному праві, оскільки це стосується питань міжнародної безпеки, прав людини та міжнародного гуманітарного права. Продовжуючи дискусію про Україну, одним з прикладів використання БПЛА є ситуація на сході країни, де збройні сили російської федерації використовували БПЛА для спостереження та здійснення вогневої підтримки під час конфлікту на Донбасі. Це порушує міжнародне право, зокрема принципи недоторканності території суверенної держави та заборону вторгнень.[14]

Ще одним прикладом використання безпілотних літальних апаратів (БПЛА) в Україні є їхнє застосування під час оборони території країни від можливої агресії. Наприклад, українські військові використовують БПЛА для здійснення спостережень та розвідки на кордоні з місцями можливого вторгнення чи провокацій. Це допомагає

українським військовим отримувати оперативну інформацію та реагувати на потенційні загрози.[15]

Враховуючи використання у військових цілях безпілотних літальних апаратів на Україні в період воєнного стану, це питання набуває особливої актуальності на рівні міжнародного права.

Ці дискусії відображають постійну зміну світового порядку та необхідність адаптації міжнародного права до нових викликів та можливостей.

1.3. Основні принципи визнання суб'єктів міжнародного права та їх класифікація

Принципи визнання суб'єктів міжнародного права та їх класифікація є важливими аспектами для розуміння міжнародних відносин. Суб'єкти міжнародного права – це ті, хто володіє міжнародною правосуб'єктністю, тобто здатністю мати права та обов'язки за нормами міжнародного права.

Перший принцип, принцип рівноправ'я, передбачає, що всі суб'єкти міжнародного права мають рівні права та обов'язки перед законом. Один із конкретних прикладів принципу рівноправ'я в міжнародному праві – це участь держав у рішенні міжнародних спорів через міжнародні суди та арбітражні органи. Незалежно від свого статусу, економічного стану розвитку країни чи впливу, усі держави мають рівне право вести справу перед такими міжнародними органами та отримувати рівний доступ до їхніх послуг. Наприклад, у справі "Камбоджа проти Таїланду" перед Міжнародним Судом ООН обидві держави, які мають рівний статус перед цим органом, мають можливість представляти свої аргументи та захищати свої права на міжнародному рівні.[16]

Другий принцип – суверенітет, стверджує, що держави є основними суб'єктами міжнародного права та мають суверенітет над своєю територією та рішеннями. Принцип автономії визнання зазначає, що кожна держава має

право самостійно визнавати інші суб'єкти міжнародного права. Наприклад, після розпаду колишнього СРСР багато країн світу визнали незалежність України відповідно до цих принципів. Кожна держава мала право самостійно прийняти рішення про визнання України як незалежної країни і встановити дипломатичні відносини з нею.[17]

Щодо принципу ефективного контролю, він зазначає, що суб'єкти мають здатність до виконання своїх прав та обов'язків та до співпраці. Один із прикладів принципу ефективного контролю може бути дотримання міжнародних договорів державами. Наприклад, Рамкова конвенція ООН про зміну клімату (UNFCCC) вимагає від країн-учасниць вжити заходів для зменшення викидів парникових газів. Країни-учасниці зобов'язані регулярно звітувати про свої заходи та досягнуті результати перед іншими державами-учасницями, що відображає принцип ефективного контролю.[18]

Принцип невтручання у внутрішні справи вказує на те, що держави мають утримуватися від неправомірного втручання у внутрішні справи інших суб'єктів міжнародного права. Один з конкретних прикладів дотримання принципу невтручання у внутрішні справи інших країн може бути ситуація, коли держава утримується від втручання у внутрішні конфлікти іншої країни, щоб уникнути загострення ситуації чи подальшого насильства. Наприклад, у 2019 році під час протестів у Венесуелі, деякі держави, такі як Канада, утримувалися від втручання у внутрішні справи країни, незважаючи на напружені відносини з урядом Ніколаса Мадуро. Це дозволило уникнути подальшого загострення конфлікту та зберегти принцип невтручання у внутрішні справи іншої держави.[19]

Щодо класифікації суб'єктів, основні категорії включають держави, міжнародні організації та інші суб'єкти такі як народи та нації, які борються за самовизначення, повстанські рухи, які контролюють частину території

держави, міжнародні органи, які не володіють міжнародною правосуб'єктністю, але мають певну міжнародну правоздатність.

Держави є основними суб'єктами міжнародного права та мають суверенітет над своєю територією. Міжнародні організації, такі як ООН, створені для спільного досягнення певних цілей. Інші суб'єкти можуть включати не державні суб'єкти, такі як міжнародні корпорації та організації громадянського суспільства.

ВИСНОВОК ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

Інститут міжнародної правосуб'єктності має важливе значення для забезпечення стабільності та правопорядку в міжнародних відносинах, реалізації принципів міжнародного права, захисту прав та свобод суб'єктів міжнародного права. Міжнародна правосуб'єктність – це юридична здатність бути учасником міжнародних правовідносин, мати права та нести обов'язки за нормами міжнародного права.

Щодо складових міжнародної правосуб'єктності виділяємо правоздатність (здатність мати права та обов'язки), дієздатність (здатність самостійно здійснювати свої права та обов'язки), деліктоздатність (здатність нести відповідальність за свої неправомірні дії).

Історичний аспект розвитку інституту міжнародної правосуб'єктності є ключовим для розуміння сучасного стану та функціонування міжнародного права. Зміни, які відбувалися в цьому інституті протягом історії, відображають динаміку та розвиток самого міжнародного співтовариства. Розуміння цих змін допомагає нам краще адаптуватися до сучасних викликів та завдань, які стоять перед міжнародним співтовариством у сучасному світі.

Також, розуміння та дотримання основних принципів визнання суб'єктів міжнародного права є ключовим для побудови діалогу та співпраці між різними учасниками міжнародного співтовариства. Ці

принципи визначають основні правові засади, які лежать в основі міжнародного права, і сприяють розвитку міжнародних відносин на основі взаємовідносин, взаєморозуміння та взаємовизнання суб'єктів.

Розвиток інституту міжнародної правосуб'єктності свідчить про те, що міжнародне співтовариство стає все більш складним і багатогранним. Інститут міжнародної правосуб'єктності постійно еволюціонує, відображаючи мінливі реалії міжнародного співтовариства. Це динамічний процес, який потребує постійного дослідження та адаптації до нових викликів.

Визнання суб'єктів міжнародного права – це складний процес, що регулюється нормами міжнародного права. Воно має важливе значення для забезпечення стабільності та правопорядку в міжнародних відносинах.

РОЗДІЛ 2. ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Правовий статус суб'єкта міжнародного права – це сукупність його прав, обов'язків та відповідальності, визначені нормами міжнародного права.

Правовий статус суб'єктів міжнародного права визначає їхні права, обов'язки, стан та положення в міжнародному правовому просторі. Цей статус визнається та регулюється набором міжнародних правових норм, які встановлюють правові засади для міжнародних відносин.

Правовий статус суб'єктів міжнародного права також може бути змінений або модифікований внаслідок прийняття нових міжнародних угод, зміни обставин або виникнення нових суб'єктів у міжнародному співтоваристві.

2.1. Права та обов'язки держав на міжнародній арені

На міжнародній арені держави мають різноманітні права та обов'язки, що випливають з норм міжнародного права та встановлених міжнародних зобов'язань. Держави, як основні суб'єкти міжнародного права, володіють широким спектром прав та обов'язків, які визначають їхню діяльність на міжнародній арені.

До прав держав входить:

- **Право на суверенітет:** право визначати та реалізовувати власні політичні, економічні, соціальні та культурні системи без зовнішнього втручання. Один із конкретних прикладів порушення суверенітету держави може бути випадок анексії території іншою державою без згоди першої. Наприклад, анексія Криму російською федерацією у 2014 році в Україні була порушенням суверенітету України та принципів міжнародного права.[20]
- **Незалежність:** вільне волевиявлення у внутрішній та зовнішній політиці. Прикладом порушення незалежності держави може бути ситуація, коли зовнішні суб'єкти спробують втрутитися у внутрішні справи країни через підтримку внутрішньополітичних або соціальних груп з метою впливу на політичний процес. Наприклад, у 2014 році в Україні відбулася Революція Гідності, під час якої зовнішні суб'єкти,

зокрема Європейський Союз і Сполучені Штати, виступали в підтримку протестувальників та висловлювали власні позиції щодо подій у країні.[21]

- **Рівноправ'я:** рівні права з іншими суб'єктами міжнародного права. Один з прикладів порушення принципу рівноправ'я у міжнародних відносинах був зафіксований у ситуації з російсько-грузинським конфліктом в 2008 році. Після того, як Грузія втрутилася у ситуацію в регіоні Південної Осетії, Російська Федерація здійснила військову операцію та вступила у війну з Грузією. Це призвело до окупації певних територій Грузії та створення так званих "не визнаних республік" Абхазії та Південної Осетії, де були розміщені російські війська. Це порушення принципу рівноправ'я, оскільки Російська Федерація вжила односторонніх заходів без належних консультацій з Грузією та іншими міжнародними суб'єктами, порушуючи тим самим їхні територіальні права та суверенітет.[22]
- **Право на територіальну цілісність.** Кожна держава має право на визнання та захист її території та меж. Один із прикладів порушення принципу права на територіальну цілісність стосується ситуації в Південно-Східній Азії, а саме суперечки між Китаєм та Японією щодо контрольованих островів у Східнокитайському морі, які китайці називають Діаойю, а японці – Сенкоку. Існують напруженості між Китаєм та Японією через спірність територіальних претензій до цих островів. Китай та Японія розглядають ці острови як власну територію і прагнуть контролювати їх. Ця ситуація призвела до численних інцидентів та конфліктів, що загострили відносини між двома країнами.[23]
- **Право на недоторканість кордонів.** Це право визнається в міжнародному праві і передбачає недопустимість втручання в територіальну цілісність держави. Приклад порушення принципу

права на недоторканість кордонів – це анексія Росією південно-східних областей України, які відомі як Донецька та Луганська області, у 2014 році. Це діяння порушило територіальну цілісність та суверенітет України, а також призвело до виникнення конфлікту на сході країни.[24]

- **Право на самооборону.** Держави мають право на захист від зовнішніх загроз та нападів. Один із прикладів застосування права на самооборону можна побачити у випадку ізраїльського захисту від ракетних нападів із сектора Газа. У липні 2014 року бойовики з сектора Газа вели масштабні ракетні обстріли по території Ізраїлю, на що Ізраїль відповів військовими діями з метою захисту своїх мешканців та території.[25] Наразі бачимо загострення цього конфлікту у зв'язку з несподіваним нападом терористичної організації ХАМАС на Ізраїль 7 жовтня 2023 року, а саме масованим обстрілом ізраїльської території ракетами з Сектора Гази, та проникненням всередину країни палестинських бойовиків і взяття заручників, наслідком чого стало оголошення стану війни.[26]

Щодо обов'язків держав:

- **Дотримання міжнародних договорів.** Держави зобов'язані дотримуватися умов та положень міжнародних угод, які вони підписали або ратифікували. Один із конкретних прикладів дотримання міжнародних договорів можна побачити у справі Нікарагуа проти Сполучених Штатів Америки ("Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua" (Nicaragua v. United States of America)), яка була розглянута Міжнародним Судом ООН. У своєму рішенні від 27 червня 1986 року Міжнародний Суд визнав, що Сполучені Штати Америки порушили міжнародне право, підтримуючи збройні дії та надаючи фінансову підтримку групам контра, що діяли проти уряду Нікарагуа.[27]

- **Забезпечення прав людини.** Держави зобов'язані захищати права та свободи своїх громадян, а також сприяти їхньому розвитку та захисту прав людини в міжнародному контексті. Один з конкретних прикладів забезпечення прав людини можна побачити у справі "Prosecutor v. Furundžija" (Прокурор проти Фурунджії) перед Міжнародним трибуналом з питань колишньої Югославії. У цій справі, Антон Фурунджія був звинувачений у вчиненні злочинів проти людяності та воєнних злочинів, зокрема, у сексуальних насильствах. Вироком Міжнародного трибуналу було встановлено, що сексуальне насильство може бути визнане як форма злочинів проти людяності, і це рішення встановило важливий прецедент у сфері захисту прав людини.[28]
- **Вирішення спорів мирним шляхом.** Держави мають зобов'язання вирішувати свої конфлікти з іншими державами мирним шляхом та відмовлятися від вживання сили або загрози силою в міжнародних відносинах. Один із визначних прикладів вирішення спорів мирним шляхом є "Таємниця або конфіденційна зустріч між президентом США Джоном Ф. Кеннеді та міністром оборони СРСР Анатолієм Д. Гречко", що відбулася під час Кубинської ракетної кризи 1962 року. Ця зустріч була ініційована СРСР, аби уникнути військового конфлікту між обома країнами у зв'язку з розгортанням ракет на Кубі. Обидва лідери досягли угоди про те, що СРСР вилучить свої ракети з Куби, а США в свою чергу зобов'язуються не вторгтися на Кубу та підтвердять це висуненням "Гарантій безпеки Організації Об'єднаних Націй".[29]
- **Співпраця з міжнародним співтовариством.** Держави мають активно співпрацювати з іншими країнами та міжнародними організаціями з метою вирішення глобальних проблем та забезпечення міжнародного миру та стабільності. Один із прикладів

співпраці з міжнародним співтовариством можна побачити у відповіді на екологічну кризу. У 1987 році був укладений Монреальський протокол про речовини, що руйнують озоновий шар. Цей протокол був укладений в рамках програми ООН з навколишнього середовища (UNEP) та спільної роботи багатьох країн з метою обмеження використання хімічних речовин, таких як фреон та галон, що шкодять озоновому шару. Ця співпраця призвела до значного зменшення виробництва та використання таких речовин, що врятувало озоновий шар та сприяло утриманню клімату Землі в стабільному стані.[30]

Ці права та обов'язки становлять основні принципи поведінки держав на міжнародній арені та визначають їхні відносини з іншими суб'єктами міжнародного права.

2.2. Правосуб'єктність міжнародних організацій

Міжнародні організації (далі – **МО**) – це об'єднання суб'єктів міжнародного права, створені для досягнення спільних цілей шляхом співробітництва.

Правосуб'єктність МО – це їхня здатність мати права та обов'язки за нормами міжнародного права. Правосуб'єктність МО визначається їх здатністю мати права та обов'язки на міжнародній арені, а також укласти міжнародні угоди та вступати в правові відносини з іншими суб'єктами міжнародного права. Основними організаціями, які мають правосуб'єктність, є різноманітні міжнародні організації, такі як Організація Об'єднаних Націй (ООН), Всесвітня Торгова Організація (ВТО), Європейський Союз (ЄС) та інші. Як зазначає Островська Б. В., "створення ООН та прийняття її Статуту 26 червня 1945 року заклало основи для співробітництва держав, зокрема у сфері захисту прав людини", при цьому "великий внесок у розвиток та забезпечення прав людини робить

міжнародна спеціалізована установа ООН з питань освіти, науки та культури – ЮНЕСКО" [31, С. 102, 125]. Найстаршою міжнародною європейською організацією є Рада Європи [32]. Наразі вона об'єднує 46 держав-членів, у тому числі Україну, оскільки РФ була виключена з її лав 16 березня 2022 року.

Міжнародні організації мають свої статuti та установчі документи, які надають їм правовий статус та визначають їх функції, компетенції та повноваження. Ці організації можуть виступати як суб'єкти міжнародного права, укладати угоди з державами та іншими міжнародними організаціями, виконувати роль посередника у вирішенні міжнародних конфліктів та сприяти співпраці між державами.

Правосуб'єктність міжнародних організацій визнається міжнародним співтовариством та закріплюється відповідними документами, такими як їх статuti, резолюції Генеральної Асамблеї ООН та міжнародні угоди, які вони укладають.

Види правосуб'єктності:

- **Загальна:** здатність мати права та обов'язки, властива всім МО. Одним із прикладів загальної правосуб'єктності є ООН. Як міжнародна організація ООН має загальну правосуб'єктність, що означає, що вона має права та обов'язки, властиві більшості міжнародних організацій. Наприклад, ООН має право встановлювати стандарти в галузі прав людини, міжнародної безпеки, розвитку та гуманітарної допомоги.[33] Ще один з прикладів загальної правосуб'єктності може бути Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ). Ця організація має загальну правосуб'єктність, оскільки вона здатна мати права та обов'язки на міжнародній арені, такі як надання гуманітарної допомоги, захист прав поранених під час війни тощо.[34]

- **Спеціальна:** здатність мати права та обов'язки, що впливають з установчих документів конкретної МО.

Один із прикладів спеціальної правосуб'єктності – це Європейський Союз (ЄС). Ця організація має свої установчі документи, такі як Договори та інші правові акти, які визначають її компетенції, права та обов'язки. Наприклад, ЄС має право укладати міжнародні угоди в галузі торгівлі, економіки, соціальних питань та інших сферах відповідно до своїх установчих документів.[35] Ще одним прикладом спеціальної правосуб'єктності є НАТО (Організація Північноатлантичного Договору). Вона має свої установчі документи, такі як Статут НАТО, який визначає обов'язки, права та компетенції учасників. Наприклад, відповідно до Статуту, країни-члени НАТО зобов'язані надавати допомогу у випадку нападу на будь-яку з них.[36]

Також існує **обмеження правосуб'єктності міжнародних організацій (МО)** визначаються рядом принципів та норм міжнародного права.

- **Похідний характер:** Це обмеження означає, що права та обов'язки міжнародної організації впливають з прав та обов'язків її членів. Це означає, що МО можуть мати тільки ті повноваження, які надані їм членами у відповідних установчих документах або статутах. Наприклад, у Статуті Організації Об'єднаних Націй (ООН) чітко визначені повноваження та обов'язки Секретаріату та інших органів ООН. Ще один із прикладів обмеження правосуб'єктності міжнародних організацій внаслідок їх похідного характеру можна знайти у структурі та повноваженнях Світової організації з торгівлі (далі – СОТ) (World Trade Organization, WTO). Згідно з Договором про утворення СОТ, повноваження організації визначені на основі

угод, укладених між членами. Наприклад, однією з основних функцій СОТ є вирішення торговельних спорів між державами-членами. Однак, сама організація може здійснювати лише ті дії, які передбачені у відповідних угодах та засновані на консенсусі між членами.[37]

- **Спеціальна правоздатність:** Це обмеження полягає в тому, що міжнародні організації можуть мати лише ті права та обов'язки, які є необхідними для досягнення їх цілей, визначених установчими документами. Наприклад, Європейський Союз має повноваження у сфері торгівлі, економіки, соціальних та інших питань, але його повноваження обмежені обсягом та метою його створення. Один із прикладів обмеження правоздатності міжнародних організацій можна знайти у повноваженнях та функціях Міжнародного валютного фонду (далі – МВФ). МВФ є міжнародною організацією, створеною для сприяння стабільності міжнародного валютного обміну та розвитку міжнародної торгівлі. Однак, у межах своїх повноважень МВФ може здійснювати лише ті дії, які необхідні для забезпечення функціонування міжнародної валютної системи та підтримки фінансової стабільності. Наприклад, МВФ може надавати фінансову допомогу країнам-членам у разі виникнення економічних криз або проблем з платіжним балансом. Проте, воно робить це за умови дотримання певних економічних та фінансових реформ, спрямованих на покращення фінансової ситуації країни.[38]
- **Підпорядкування міжнародному праву:** Всі дії міжнародних організацій повинні відповідати нормам міжнародного права. Це означає, що вони повинні дотримуватися міжнародних договорів та конвенцій, а також принципів та звичаїв міжнародного права. Наприклад, всі дії та рішення ООН повинні бути здійснені в рамках установчих принципів Організації та відповідати загальноприйнятим принципам міжнародного права. Ще один із прикладів

підпорядкування міжнародному праву можна знайти у діяльності Міжнародного комітету Червоного Хреста (МКЧХ), який є міжнародною гуманітарною організацією. При виконанні своїх завдань МКЧХ повинен дотримуватися міжнародного гуманітарного права, зокрема Женевських конвенцій та додаткових протоколів до них. Наприклад, у разі військового конфлікту МКЧХ має право надавати допомогу пораненим та військовополоненим, а також здійснювати заходи для захисту цивільного населення. Конкретний приклад можна знайти у взаємодії МКЧХ зі сторонами конфліктів, де організація співпрацює з військовими та цивільними владами з метою забезпечення захисту поранених та вразливих категорій населення від воєнних дій.[39]

Отже, ці обмеження гарантують, що дії міжнародних організацій будуть відповідати законним межах і не порушуватимуть права інших суб'єктів міжнародного права.

2.3. Інші суб'єкти міжнародного права: недержавні організації, національні меншини

Недержавні організації та національні меншини є важливими учасниками міжнародного права, оскільки вони впливають на формування та виконання міжнародних правових норм. Вони здійснюють активну діяльність у багатьох сферах, таких як права людини, гуманітарна допомога, екологічна безпека, соціальна підтримка, розвиток демократії тощо.

Недержавні організації (далі – НДО) – це організації, які не належать до державного сектору або не контролюються державою. Вони зазвичай формуються на добровільних засадах групами громадян або іншими незалежними структурами з метою здійснення певної діяльності в інтересах громадян, спільноти або суспільства в цілому. НДО можуть бути

національними або міжнародними, спрямованими на різноманітні цілі, такі як захист прав людини, екологічний захист, розвиток громадянського суспільства, гуманітарна допомога, культурний розвиток, наука та освіта, громадське здоров'я тощо. Ці організації зазвичай фінансуються за рахунок добровільних внесків, благодійних коштів, грантів від державних та приватних фондів, а також власних доходів від благодійних заходів, продукції чи послуг. НДО відіграють важливу роль у формуванні громадянського суспільства, захисті прав та інтересів громадян, а також сприяють розвитку демократії та соціальної взаємодії.

Один із прикладів недержавної організації, яка відіграє важливу роль у глобальному масштабі – це "Лікарі без кордонів" (Médecins Sans Frontières або MSF). Ця міжнародна гуманітарна організація була заснована у 1971 році з метою надання медичної допомоги там, де це найбільш необхідно, незалежно від політичних чи релігійних меж. MSF надає медичну допомогу тим, хто постраждав від війн, конфліктів, природних катастроф або надзвичайних ситуацій, таких як епідемії. Вони діють у різних куточках світу, де є потреба у медичній допомозі, і часто працюють у небезпечних умовах.[40]

НДО, такі як МКЧХ, ООН, мають можливість впливати на прийняття міжнародних документів, а також сприяти їхньому виконанню. Вони також здатні надавати гуманітарну допомогу, організовувати міжнародні заходи, сприяти укладенню та виконанню міжнародних угод.

Національні меншини – це групи осіб, які проживають на території держави і відрізняються від іншого населення за такими критеріями, як мова, релігія, етнічне походження, культурні звичаї або історичні традиції. Ці групи можуть мати власну культуру, мову, ідентичність та історію, які вони прагнуть зберегти та розвивати.

Національні меншини мають право на визнання та захист їхніх прав на міжнародному рівні. Багато міжнародних угод, таких як Конвенція про

права дитини 1989 року, Європейська конвенція про права людини й 950 року та інші, містять положення, спрямовані на захист прав меншин. Національні меншини можуть стикатися з різноманітними викликами, такими як збереження своєї ідентичності, захист від дискримінації та насильства, забезпечення доступу до освіти та рівних можливостей у суспільстві. Деякі держави визнають права національних меншин у своїй законодавчій базі, що включає захист їх культурного та мовного прав. Забезпечення прав національних меншин є важливим аспектом захисту прав людини та підтримки культурного різноманіття. Основні принципи відношення до національних меншин включають недискримінацію, рівність перед законом, доступ до освіти та культурних ресурсів, а також можливість вільно виражати свою ідентичність та практикувати свою культуру без перешкод. Прикладом захисту прав національних меншин на міжнародному регіональному рівні є вищезгадана Європейська конвенція, прийнята Радою Європи, що гарантує права і свободи кожній особі, яка знаходиться під юрисдикцією держави-учасниці. Стаття 14 цієї Конвенції забороняє дискримінацію у використанні цих прав та свобод, зокрема за ознаками, такими як раса, колір шкіри, стать, мова, релігія, політичні або інші переконання, національне або соціальне походження, належність до національних меншин.[41]

Усі ці суб'єкти вносять свій внесок у формування міжнародного права та сприяють його розвитку у напрямку захисту прав та інтересів людей та груп, що потребують захисту.

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ

Суб'єкти міжнародного права можуть мати різний правовий статус залежно від їхньої природи, функцій та повноважень. Держави, наприклад, мають повний суверенітет та права на рівних засадах з іншими державами,

в той час як міжнародні організації можуть мати обмежені повноваження, визначені їхніми уставами чи статутами.

В цілому, правовий статус суб'єктів міжнародного права визначає їхні права та обов'язки перед іншими суб'єктами та визнається у міжнародному праві як ключовий елемент для забезпечення правопорядку та стабільності у міжнародних відносинах.

Права та обов'язки держав на міжнародній арені визначаються нормами міжнародного права. Держави мають право на суверенітет, незалежність та територіальну цілісність, а також зобов'язані дотримуватися міжнародних договорів та конвенцій.

Важливо підкреслити, що права та обов'язки держав взаємопов'язані та взаємозумовлені. Реалізація одних неможлива без виконання інших. Дотримання принципів міжнародного права є необхідною умовою для підтримки миру та безпеки в світі.

Правосуб'єктність міжнародних організацій визначається їхніми установчими документами та статутами. Вони можуть мати обмежені повноваження, спеціальні права та обов'язки, які дозволяють їм виконувати свої функції та завдання в міжнародній системі.

Інші суб'єкти міжнародного права, такі як недержавні організації та національні меншини, також мають свої права та обов'язки, визначені міжнародними нормами та установчими документами. Вони відіграють важливу роль у захисті прав людини, розвитку громадянського суспільства та сприянні соціальній взаємодії.

Різні суб'єкти міжнародного права мають свої унікальні характеристики та функції, але всі вони підпорядковані міжнародним нормам та принципам, спрямованим на забезпечення міжнародного миру, безпеки та співробітництва.

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Взаємодія суб'єктів міжнародного права відіграє ключову роль у сучасному світі, де держави, міжнародні організації, недержавні організації та інші суб'єкти співпрацюють та конфліктують у різних аспектах життя. Основна мета взаємодії полягає в забезпеченні міжнародного миру, стабільності, прав людини, розвитку та спільному розв'язанні глобальних проблем.

Суб'єкти міжнародного права мають різний статус та повноваження, а також взаємодіють у різних формах. Держави є основними суб'єктами міжнародного права і мають права та обов'язки на міжнародній арені, такі як укладання міжнародних договорів, захист своїх інтересів та участь у міжнародних організаціях. Міжнародні організації, які складаються з держав або їх груп, також грають важливу роль у вирішенні міжнародних проблем та розвитку співробітництва. Недержавні організації, такі як громадські об'єднання, фонди, неурядові організації, також активно взаємодіють у різних сферах, включаючи права людини, гуманітарну допомогу та екологічний захист.

Практичні аспекти взаємодії суб'єктів міжнародного права включають дипломатичні відносини, укладання міжнародних договорів, співпрацю в рамках міжнародних організацій, вирішення спорів через судові інстанції, гуманітарну допомогу та розвиток.

Загальною метою взаємодії суб'єктів міжнародного права є сприяння міжнародному співробітництву, мирному врегулюванню конфліктів, захист прав і свобод людини, створення стабільного та справедливого світового порядку.

3.1. Дипломатичні відносини, договори між державами та роль міжнародних організацій

Дипломатичні відносини, міжнародні договори та роль міжнародних організацій є важливими аспектами взаємодії суб'єктів міжнародного права. Ці відносини дозволяють державам спілкуватися, обговорювати спільні питання, вирішувати конфлікти та укладати міжнародні угоди.

Основними засобами встановлення дипломатичних зв'язків є:

Посольства:

- Посольства є основними дипломатичними представництвами держави в інших країнах. Вони зазвичай розташовані у

столицях інших держав. Один з прикладів може бути Посольство Сполучених Штатів Америки у Великобританії яке знаходиться у Лондоні. Це одне з найбільших та найважливіших посольств для США, оскільки Велика Британія є стратегічним партнером у політичних, економічних та військових питаннях. Посольство США в Лондоні виконує широкий спектр функцій, включаючи підтримку дипломатичних відносин, проведення переговорів, надання консульських послуг громадянам США, а також співпрацю з урядом Великої Британії та іншими інституціями. Ще один з прикладів може бути Посольство України в Великобританії, яке знаходиться у Лондоні. Це одне з найважливіших посольств для України, оскільки Велика Британія є стратегічним партнером у політичних, економічних та військових питаннях. Посольство України в Лондоні виконує широкий спектр функцій, включаючи підтримку дипломатичних відносин, проведення переговорів, надання консульських послуг громадянам України, а також співпрацю з урядом Великої Британії та іншими інституціями. Також, призначення Євгена Залужного на пост посла України в Великобританії стало важливою подією, яка сприяла розвитку та підтримці дипломатичних зв'язків між Україною та Великою Британією. Робота посла полягає в забезпеченні ефективного спілкування між державами, підтримці взаємовигідних відносин та захисті інтересів своєї держави в іншій країні.

- Роль посольств полягає в підтримці дипломатичних відносин, захисті інтересів своєї країни, проведенні переговорів та взаємодії з урядом та іншими інституціями країни перебування. Один із конкретних прикладів ролі посольств може бути

ситуація, коли посольство активно втручається для захисту своїх громадян у разі кризових ситуацій або катастроф. Наприклад, виїзне посольство США в Непалі було ключовим для організації допомоги громадянам США під час землетрусу 2015 року. Посольство забезпечило евакуацію громадян США з небезпечних зон, надало консульську допомогу та координувало рятувальні операції. Це стало важливим прикладом ролі, яку відіграють посольства у захисті своїх громадян у разі надзвичайних ситуацій.[42]

Консульства:

- Консульства є дипломатичними установами, які надають консульські послуги громадянам своєї країни, які перебувають або подорожують у зарубіжних країнах. Один із конкретних прикладів може бути ситуація, коли консульство надає допомогу своїм громадянам у разі втрати документів або потреби в консульській допомозі в іншій країні. Наприклад, Консульство України в США надає різноманітні консульські послуги громадянам України, які перебувають чи подорожують у Сполучених Штатах. Це може включати випуск або відновлення паспортів, допомогу в урочистому оформленні документів, консульську допомогу у випадку аварій або кризових ситуацій та інше.[43] Ще одним прикладом є скандал з призупиненням надання консульських послуг громадянам України призовного віку закордоном – це ситуація, яка ілюструє важливість консульських послуг для громадян у зарубіжних країнах. Внаслідок такого рішення влади українські громадяни, які перебувають закордоном та перебувають в призовному віці, зіткнулися з труднощами у вирішенні консульських питань, зокрема, у поновленні документів та

отриманні консульської допомоги. Цей випадок підкреслив важливість належного функціонування консульських установ для захисту прав та інтересів громадян за кордоном.[44]

- Серед послуг, які можуть надаватися консульствами, є видача віз, надання консульської допомоги в разі надзвичайних ситуацій, реєстрація громадян тощо. Один з конкретних прикладів може бути допомога, яку надавало Консульство країни А у країні В своїм громадянам у разі надзвичайних ситуацій, наприклад, природних катастроф або політичних конфліктів. Наприклад, у 2020 році, під час пандемії COVID-19, багато консульств надали консульську допомогу своїм громадянам, які застрягли в інших країнах через обмеження в міжнародних перельотах та закриття кордонів. Ця допомога включала організацію спеціальних рейсів евакуації, надання консульської інформації про можливість перетину кордону, а також надання підтримки щодо проживання та медичного обслуговування.[45]

Місії при міжнародних організаціях:

- Багато держав також мають спеціальні дипломатичні місії при різних міжнародних організаціях, таких як Організація Об'єднаних Націй (ООН), Європейський Союз (ЄС) тощо. Один з конкретних прикладів може бути діяльність Постійного Представництва України при ООН. Постійне Представництво України при ООН здійснює представницьку функцію України в Організації Об'єднаних Націй. Воно взаємодіє з іншими державами-членами ООН, представниками різних комітетів та

органів ООН, сприяючи реалізації зовнішньополітичних інтересів України.[46]

- Ці місії відіграють роль представництва своїх країн у відповідних міжнародних органах, захищаючи інтереси та співпрацюючи з іншими членами організацій. Один з прикладів ролі дипломатичних місій може бути діяльність Постійного Представництва України при Європейському Союзі (далі – ППУ при ЄС). ППУ при ЄС виконує представницьку функцію України перед інституціями та органами Європейського Союзу. Ця місія сприяє реалізації зовнішньополітичних та економічних інтересів України в контексті європейської інтеграції. Вона активно співпрацює з іншими країнами-членами ЄС та веде переговори щодо різних аспектів співробітництва між Україною та Європейським Союзом.[47]

Обмін дипломатичними представниками між державами є важливим елементом міжнародних відносин. Цей обмін включає посилення таких дипломатичних представників як послы, постійні представники при міжнародних організаціях та консули.

- **Послы:** Послы є найвищими дипломатичними представниками однієї держави в іншій державі. Вони виконують ключові функції, такі як підтримка добрих дипломатичних відносин, проведення переговорів, захист інтересів своєї держави та представлення її позицій у державі перебування.
- **Постійні представники при міжнародних організаціях:** Це дипломатичні посади, які призначаються для представлення держави при різних міжнародних організаціях, таких як Організація Об'єднаних Націй (ООН), Європейський Союз (ЄС) тощо. Їхнє завдання – захищати інтереси своєї країни в цих організаціях та брати участь у формуванні та реалізації політики.

- **Консули:** Консули є дипломатичними представниками, які надають консульські послуги громадянам своєї країни, які перебувають або подорожують за кордоном. Вони забезпечують консульську допомогу, видають візи, реєструють громадян та виконують інші консульські функції.

Цей обмін дипломатичними представниками сприяє розвитку та підтримці міжнародних відносин між державами та допомагає вирішувати різноманітні питання, що стосуються співпраці, торгівлі, безпеки та інших аспектів міжнародного співробітництва.

Співпраця в рамках міжнародних організацій є важливим елементом міжнародних відносин і сприяє вирішенню різноманітних глобальних проблем та викликів. Ось кілька прикладів співпраці в різних типах міжнародних організацій:

Організація Об'єднаних Націй (ООН):

- У складі ООН держави співпрацюють над рішенням світових проблем, таких як міжнародний мир і безпека, права людини, розвиток, гуманітарні кризи та інші.
- Через різні органи та програми ООН, такі як Генеральна Асамблея, Рада Безпеки, ЮНІСЕФ, Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), держави співпрацюють у розв'язанні глобальних проблем і сприяють створенню стійкого розвитку.

Міжнародні організації:

- Це організації, які об'єднують держави з різних частин світу для спільного розгляду та вирішення конкретних проблем. Прикладами є Міжнародний Валютний Фонд (МВФ), Всесвітня Торговельна Організація (ВТО), Організація з Економічного Співробітництва та Розвитку (ОЕСР) тощо.

Регіональні організації:

- Ці організації об'єднують держави певного регіону для спільного вирішення проблем, які стосуються цього регіону. Прикладами є Європейський Союз (ЄС), Асоціація країн Південно-Східної Азії (ASEAN), Організація Американських Держав (ОАД) тощо.

Спеціалізовані організації:

- Це організації, що зосереджуються на певних аспектах глобальних проблем, таких як охорона здоров'я (наприклад, ВООЗ), освіта (наприклад, ЮНЕСКО), трудові відносини (наприклад, Міжнародна організація праці) тощо.

Співпраця в рамках цих організацій допомагає державам досягати спільних цілей, координувати дії, обмінюватися досвідом і ресурсами, а також забезпечує співпрацю в різних сферах, спрямованих на поліпшення умов життя людей у всьому світі.

3.2. Вплив інших суб'єктів на міжнародні відносини

- **Держави.**

Держави є основними акторами на міжнародній арені. Вони взаємодіють між собою через дипломатичні відносини, укладають міжнародні договори, розвивають та зміцнюють економічні та політичні союзи, а також приймають рішення щодо конфліктів, миротворчих операцій та інших міжнародних подій. Держави, відіграють ключову роль у формуванні та здійсненні міжнародної політики, тому можемо виділити деякі аспекти їх діяльності.

Дипломатичні відносини. Держави утримують постійні дипломатичні відносини з іншими країнами через посланців, посольства та інші дипломатичні місії. Ці відносини дозволяють їм спілкуватися, вести переговори, розв'язувати конфлікти та співпрацювати з іншими країнами з метою захисту своїх інтересів та забезпечення міжнародної стабільності.

Один із прикладів дипломатичних відносин може бути встановлення та утримання посольства однієї держави в іншій країні. Наприклад, Посольство Сполучених Штатів Америки в Україні, яке знаходиться у місті Києві, є представництвом США в Україні. Це посольство відіграє ключову роль у розвитку та підтримці дипломатичних, економічних, культурних та інших відносин між США та Україною.[48]

Міжнародні договори: Держави укладають міжнародні договори з іншими країнами для регулювання різноманітних аспектів міжнародних відносин, таких як торгівля, оборона, екологія, права людини, наука та технології тощо. Ці договори можуть мати стратегічне значення для країн і встановлювати правила співпраці та взаємовідносин. Один з прикладів міжнародного договору, який має важливе стратегічне значення – це Паризька угода про зміну клімату 2015 року. Цей договір був укладений у рамках Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй зі зміни клімату (UNFCCC) і має на меті обмежити глобальне потепління до двох градусів Цельсія. Угода встановлює зобов'язання для країн зменшити свої викиди парникових газів та сприяти адаптації до змін клімату.[49]

Економічні та політичні союзи: Держави утворюють різноманітні економічні та політичні союзи з іншими країнами для зміцнення свого впливу, забезпечення безпеки, просування економічних інтересів та реалізації спільних цілей. Прикладами можуть бути Європейський Союз, НАТО, Азіатсько-Тихоокеанський економічний союз тощо. Один з конкретних прикладів економічного та політичного союзу – це Європейський Союз (ЄС). ЄС є найбільшим політичним та економічним союзом у світі, який об'єднує 27 європейських країн. Він був утворений з метою зміцнення співпраці між країнами-членами у різних сферах, таких як економіка, торгівля, соціальна політика, наука та дослідження, а також забезпечення миру та стабільності в Європі.[50]

Вирішення конфліктів і миротворчі операції: Держави виступають у ролі посередників та учасників у вирішенні міжнародних конфліктів, а також беруть участь у миротворчих операціях під егідою ООН, бо інших міжнародних організацій. Один з прикладів миротворчої операції, в якій брали участь держави – це місія миротворців під егідою ООН в Інтервенції в Ліберії (UNMIL). Ця місія була започаткована у вересні 2003 року з метою підтримки миру та стабільності в Ліберії після довготривалого конфлікту та громадянської війни. У рамках цієї операції, представники більш ніж 60 країн брали участь у забезпеченні безпеки, допомозі в роззброєнні бойовиків, підтримці процесу виборів та відновленні інфраструктури країни.[51]

Реагування на глобальні виклики: Держави спільно працюють над вирішенням глобальних проблем, таких як зміна клімату, тероризм, пандемії, міграція тощо, через співпрацю та взаємодію в рамках міжнародних форумів та організацій. Один з прикладів спільної реакції на глобальні виклики – це міжнародне співробітництво в боротьбі з пандемією COVID-19. Держави активно співпрацювали через (ВООЗ) та інші міжнародні структури для розробки та розповсюдження вакцин, обміну досвідом у боротьбі зі спалахом, координації міжнародної медичної допомоги, а також впровадження заходів для зменшення поширення вірусу та його наслідків.[49] Іншим прикладом може бути спільна реакція держав на зміну клімату через участь у міжнародних конференціях та угодах з метою зменшення викидів парникових газів та захисту довкілля. Наприклад, Паризька угода 2015 року, укладена в рамках Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (UNFCCC), зобов'язує учасників зменшити викиди парникових газів з метою обмеження глобального потепління. Ця угода є результатом спільних зусиль багатьох країн і визнана як важливий крок у боротьбі зі зміною клімату.[52]

Держави використовують різні інструменти та механізми для досягнення своїх цілей на міжнародній арені, і їхня діяльність має значний вплив на світову політику.

- **Міжнародні організації.**

Міжнародні організації є ключовими структурами в сучасній міжнародній системі і відіграють різноманітні ролі у забезпеченні стабільності, розвитку та співпраці між державами. Організації, такі як ООН, Європейський Союз (ЄС), НАТО та інші, відіграють важливу роль у формуванні міжнародної політики, розв'язанні конфліктів, забезпеченні міжнародного миру та безпеки, а також розвитку співпраці між державами.

Мир та безпека: Організації, такі як ООН та НАТО, працюють над збереженням міжнародного миру та безпеки. ООН веде миротворчі операції, медіацію у конфліктах та сприяє дипломатичним зусиллям у вирішенні міжнародних криз. НАТО забезпечує колективну оборону своїх членів та відповідає на загрози безпеки. Приклад миротворчої діяльності ООН – це миротворча місія в Демократичній Республіці Конго (ДРК), відома як Міжнародна місія спеціального представника Генерального секретаря ООН у Демократичній Республіці Конго (MONUSCO). Ця місія була започаткована в 1999 році і спрямована на підтримку стабільності та врегулювання конфліктів у регіоні. Місія MONUSCO забезпечує безпеку та стабільність, сприяє політичному діалогу, мирному вирішенню конфліктів, захисту прав людини та гуманітарній допомозі. Вона також включає в себе спеціальні заходи з моніторингу, які допомагають забезпечувати виборчий процес та забезпечувати дотримання прав людини.[53] Ще один приклад миротворчої діяльності ООН – це місія United Nations Interim Force in Lebanon (UNIFIL) у Лівані. UNIFIL була створена в 1978 році для забезпечення миру та безпеки в регіоні після Ізраїльсько-Ліванської війни. Основними завданнями місії є контроль над припливом зброї та боротьба з тероризмом у південній частині Лівану.

UNIFIL також забезпечує допомогу в організації гуманітарної допомоги та відновлення інфраструктури у зоні конфлікту. Ця місія відіграє ключову роль у підтримці стабільності та врегулюванні конфлікту в регіоні.[54]

Економічний розвиток: Міжнародні організації, наприклад, Світовий банк та Міжнародний валютний фонд (МВФ), сприяють економічному розвитку країн шляхом надання фінансової підтримки, рад управління та програм розвитку. Один із прикладів економічної підтримки країн Світовим банком може бути програма "National Solidarity Programme" в Афганістані. Ця програма запроваджена з метою підтримки розвитку сільських районів Афганістану, сприяючи створенню інфраструктури, підвищенню доступу до освіти та охорони здоров'я, розвитку сільського господарства та підтримці громадських ініціатив. Програма фінансується Світовим банком спільно з урядом Афганістану та іншими міжнародними партнерами.[55]

Ще один приклад економічної підтримки країн на прикладі України може бути програма "Макроекономічна підтримка для управління державними фінансами в Україні" (FADU) Міжнародного валютного фонду (МВФ). Ця програма була запроваджена безпосередньо для надання фінансової підтримки у вирішенні фінансових проблем та покращенні управління державними фінансами в Україні. В рамках цієї програми МВФ надає Україні фінансову допомогу та консультує уряд щодо ефективного управління державним бюджетом та фінансовим сектором.[56]

Захист прав людини: Організації, такі як Рада Європи та Міжнародна організація з міграції, працюють над захистом прав людини, боротьбою з дискримінацією, підтримкою біженців та мігрантів, а також забезпеченням правосуддя та верховенства права. Один з конкретних прикладів захисту прав людини може бути діяльність Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), який є однією з головних юридичних інституцій Ради Європи. Цей суд вирішує скарги громадян країн-членів Ради Європи щодо

порушень їхніх прав та свобод, які гарантуються Європейською конвенцією з прав людини. ЄСПЛ видає рішення, які зобов'язують держави відшкодувати постраждалим та змінювати свою законодавчу базу або практику з метою дотримання норм прав людини.[57] Ще одним прикладом може бути робота Міжнародної організації з міграції (МОМ), яка працює над захистом прав мігрантів та біженців. МОМ здійснює різні програми та ініціативи для забезпечення правового захисту та гідного поводження з мігрантами, а також для боротьби зі зловживанням та експлуатацією. Ця організація також сприяє міжнародному співробітництву в сфері міграції та розробляє рекомендації для держав-членів з метою поліпшення законодавства та практики щодо міграції.[58]

Співпраця та інтеграція: Організації, як Європейський Союз (ЄС) та Шанхайська організація співробітництва (ШОС), сприяють співпраці та інтеграції між державами у різних сферах, включаючи економіку, політику, культуру та науку. Один з конкретних прикладів співпраці та інтеграції може бути розвиток спільних економічних програм та проектів в рамках Європейського Союзу (ЄС). Наприклад, програма "Горизонт 2020" є найбільшим у світі фінансовим інструментом для підтримки наукових досліджень та інновацій, яка об'єднує країни-члени ЄС та асоційовані країни з метою спільного розвитку нових технологій та наукових відкриттів.[59] Ще один приклад співпраці та інтеграції можна побачити в розвитку інфраструктури та торгівлі між країнами-членами Шанхайської організації співробітництва (ШОС). Наприклад, ініціатива "Пояс та шлях" (Belt and Road Initiative) Китаю сприяє розвитку торговельних маршрутів, інфраструктурних проектів та економічних зв'язків між країнами ШОС та їх партнерами в регіоні. Це сприяє підвищенню торгівлі, розвитку інфраструктури та зближенню економік у регіоні.[60]

Співробітництво у глобальних питаннях: Міжнародні організації також працюють над вирішенням глобальних проблем, таких як зміна

клімату, енергетика, боротьба зі спільними захворюваннями та біорізноманіттям. Прикладом співробітництва у глобальних питаннях може бути роль Міжнародного агентства з атомної енергії (МАГАТЕ) у сприянні міжнародній безпеці, ядерному регулюванні та захисті від радіаційних небезпек. МАГАТЕ працює над забезпеченням мирного використання ядерної енергії, координує програми з розповсюдження ядерної технології та надає підтримку країнам у розробці безпечних і стійких ядерних програм.[61] Ще одним прикладом співробітництва у глобальних питаннях є роль (ВООЗ) у боротьбі з пандеміями та захисті глобального здоров'я. ВООЗ надає країнам поради щодо контролю та запобігання поширенню інфекційних захворювань, координує міжнародну відповідь на епідемії та пандемії, надає технічну допомогу та ресурси для ліквідації загроз здоров'ю населення.[62] “Міжнародні організації, такі як Організація Об'єднаних Націй, ВООЗ, ЮНЕСКО, ПРООН, Міжнародний комітет Червоного Хреста, Рада Європи та інші, відіграють важливу роль у сфері захисту прав людини в контексті пандемії COVID-19.”[63]

Ці організації створюють механізми для співпраці між державами та вирішення спільних проблем, що дозволяє їм працювати разом для досягнення загальних цілей та забезпечення міжнародного миру, стабільності та процвітання.

- **Недержавні актори.**

Недержавні актори, такі як міжнародні неприбуткові організації, міжнародні корпорації, навчальні установи, релігійні установи, громадські об'єднання та інші, також можуть впливати на міжнародні відносини через свою діяльність, ресурси та вплив на суспільство та політику.

Недержавні актори відіграють значну роль у міжнародних відносинах через різноманітні сфери своєї діяльності:

Міжнародні неприбуткові організації (НДО): ці організації займаються широким спектром питань, таких як права людини, гуманітарна

допомога, охорона навколишнього середовища, розвиток, медицина та багато інших. Вони можуть впливати на міжнародні відносини через свою експертизу, мережі зв'язків та лобіювання. Один з прикладів впливу міжнародної неприбуткової організації на міжнародні відносини може бути робота Гуманітарного фонду ООН для дітей (ЮНІСЕФ). ЮНІСЕФ – це програма ООН, яка працює у сфері захисту прав та інтересів дітей по всьому світу. Ця організація допомагає дітям, які стикаються з різноманітними викликами, такими як бідність, конфлікти, епідемії, недостатність освіти та медичного обслуговування. ЮНІСЕФ працює на міжнародному рівні, співпрацюючи з урядами, міжнародними організаціями та іншими стейкхолдерами з метою поліпшення життя дітей. Приклад роботи ЮНІСЕФ можна побачити у їхній діяльності щодо боротьби з дитячою смертністю від захворювань, вакцинації дітей в країнах з високим ризиком епідемій, наданні гуманітарної допомоги під час криз та конфліктів, а також у просуванні освіти та розвитку дітей.[64]

Іншим прикладом міжнародної неприбуткової організації, яка впливає на міжнародні відносини, є Міжнародний Комітет Червоного Хреста (МКЧХ). МКЧХ є незалежною гуманітарною організацією, яка забезпечує допомогу жертвам війни та насильства, а також працює над захистом прав людини та гуманітарною допомогою. Ця організація має статус міжнародного спостерігача та діє у понад 80 країнах світу.

В Україні МКЧХ діє через своє регіональне представництво. Його діяльність спрямована на «допомогу та захист людей, що постраждали від наслідків міжнародного збройного конфлікту між Російською Федерацією та Україною – насамперед, найбільш вразливих – по обидва боки від ліній фронту».

Принципи та діяльність МКЧХ мають значний вплив на міжнародні відносини, особливо в контексті гуманітарних криз, війн та конфліктів. Вона сприяє співпраці між урядами, громадськими організаціями та іншими

стейкхолдерами для забезпечення захисту цивільних осіб, гуманітарної допомоги та врегулювання конфліктів.[65]

Міжнародні корпорації: багатонаціональні компанії мають значний економічний та політичний вплив. Вони можуть сприяти або перешкоджати міжнародному співробітництву, впливати на регулювання та норми у різних галузях, а також вносити свій вклад у соціальну відповідальність та сталість. Один із прикладів міжнародної корпорації, що має значний вплив на міжнародні відносини, – це компанія Coca-Cola. Вона є однією з найбільших та найвідоміших міжнародних корпорацій, яка займається виробництвом та реалізацією напоїв. Ця компанія має величезний економічний та політичний вплив у багатьох країнах світу. Вона активно веде бізнес у понад 200 країнах та територіях і є одним з символів глобалізації. Крім того, Coca-Cola активно впливає на міжнародне співробітництво через свою участь у глобальних ініціативах, таких як партнерство з ООН у рамках Повноцінного партнерства з Мільєніумом (Millennium Development Goals), спонсорство різноманітних міжнародних подій та заходів, а також активну участь у глобальних ініціативах щодо екології та сталого розвитку.[66]

Іншим прикладом міжнародної корпорації, яка має значний вплив на міжнародні відносини, є компанія ExxonMobil, що є однією з найбільших нафтових та газових компаній у світі. Вона має широкий географічний охоплення і проводить свою діяльність у багатьох країнах, зокрема в США, країнах Європи, Азії та Африки. Компанія володіє значними ресурсами, економічними та технологічними можливостями, які надають їй великий вплив на енергетичну політику різних держав.

ExxonMobil впливає на міжнародні відносини через свою участь у великих проектах енергетичної інфраструктури, угодах з державними установами та лобіюванні в урядових структурах. Крім того, компанія активно співпрацює з міжнародними організаціями, оскільки її діяльність

стосується різними глобальними питаннями, такими як зміна клімату та сталість енергетичних ресурсів.[67]

Навчальні установи: університети, дослідницькі центри та навчальні фонди можуть впливати на міжнародні відносини шляхом проведення досліджень, надання консультацій, підготовки кадрів для міжнародної діяльності та розвитку освіти.

Один з прикладів навчальної установи, що впливає на міжнародні відносини – Лондонська школа економіки та політичних наук (London School of Economics and Political Science, LSE). LSE є однією з провідних світових навчальних установ, спеціалізованою у галузі економіки, політичних наук, соціології та інших суспільних наук. Вона проводить впливові дослідження у галузі міжнародних відносин, економіки та політики, що мають значний вплив на формування міжнародного порядку денного. Крім того, LSE готує висококваліфікованих фахівців, які здійснюють діяльність у різних сферах міжнародного співробітництва, включаючи державні служби, міжнародні організації та приватний сектор.[68]

Ще одним прикладом навчальної установи, яка впливає на міжнародні відносини, є Гарвардський університет, зокрема, його Кеннедівська школа управління (Harvard Kennedy School). Harvard Kennedy School є однією з найпрестижніших установ світу у галузі публічного управління та політичних наук. Вона активно займається дослідженнями та навчанням у сферах глобальних викликів, таких як глобальна безпека, розвиток, економіка, громадянське суспільство та інші. Студенти та випускники цієї школи займають ключові посади у державних установах, міжнародних організаціях, неприбуткових організаціях та приватному секторі, що робить їх вплив на міжнародні відносини значним.[69]

Релігійні установи: релігійні лідери та організації можуть мати вплив на міжнародні відносини, особливо в контексті міжрелігійного

діалогу, миротворчих процесів та гуманітарної допомоги. Один з прикладів релігійної організації, яка має вплив на міжнародні відносини – це Римська Католицька Церква. У ролі світового духовного лідера Папа Римський виступає як голос миру, примирення та соціальної справедливості. Він може впливати на політичні рішення, спонукати до діалогу між націями та релігіями, а також надавати гуманітарну допомогу в разі криз та катастроф.[70] Важливим кроком у сприянні міжнародному миру стало оголошення Папою Римським та Вселенським Патріархом Варфоломієм їхньої участі у Саміті Миру, запланованому у Швейцарії на 15-16 червня 2024 року.[71] Цей захід може відігравати ключову роль у сприянні діалогу та розумінню між різними культурами та релігіями, а також в розвитку міжнародних стратегій з питань миру та гуманітарної допомоги.

Ще однією релігійною організацією, що має вплив на міжнародні відносини, є Саудівська Аравія та її роль у світі ісламу. Як країна, де знаходиться святе місце ісламу Мекка, Саудівська Аравія має великий авторитет серед мусульманських віруючих. Вона впливає на релігійні та культурні аспекти життя мусульманського світу через фінансування релігійних програм, сприяння ісламському Просвітництву та розповсюдження консервативного ісламського погляду на політику та суспільство.[72]

Громадські об'єднання: громадські рухи, активісти та інші громадські об'єднання можуть впливати на формування громадської думки, а також виступати за захист прав та інтересів різних соціальних та політичних груп. Один із прикладів громадського об'єднання, що має значний вплив на міжнародні відносини Amnesty International (Емнесті інтернешнл) міжнародна неприбуткова організація, яка спеціалізується на захисті прав людини та боротьбі з порушеннями прав людини у всьому світі.

Одним із найвідоміших прикладів діяльності Amnesty International є її кампанії за звільнення політичних в'язнів, захист прав меншин та боротьба з практикою катувань у різних країнах світу. [66] Організація також активно втручається в ситуації, пов'язані зі збройними конфліктами, гуманітарними кризами та порушенням міжнародного гуманітарного права, зокрема, і щодо війни в Україні в її кампанії Amnesty International Ukraine. [73]

Іншим прикладом громадського об'єднання, що має вагомий вплив на міжнародні відносини, є Глобальний фонд для боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією (Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis, and Malaria). Ця міжнародна організація виникла з метою збору фінансових ресурсів та розподілу їх для боротьби зі захворюваннями СНІДу, туберкульозу та малярії у країнах з низьким та середнім рівнем доходів. Глобальний фонд активно співпрацює з урядами, громадськими організаціями, міжнародними установами та приватним сектором для забезпечення доступу до ефективних програм профілактики, діагностики та лікування цих захворювань у найбільш вразливих груп населення. Результатом його діяльності є зменшення поширення цих хвороб та поліпшення стану здоров'я населення у різних куточках світу.[74]

Ці недержавні актори мають можливість впливати на міжнародні відносини через свою діяльність, ресурси та вплив на громадську думку та політику.

- **Міжнародні правозахисні та гуманітарні організації:** займаються захистом прав людини, гуманітарною допомогою в кризових ситуаціях, розвитком соціальних програм та іншими питаннями, що стосуються людей у всьому світі. Вони можуть впливати на міжнародні відносини через свої заклики до дій, адвокацію та співпрацю з урядами та іншими суб'єктами.

Ось деякі з найвідоміших міжнародних правозахисних та гуманітарних організацій:

Amnesty International: Вищезгадана організація, яка зосереджується на захисті прав людини у всьому світі. Конкретний приклад діяльності може бути кампанія за захист прав жінок у світі. Наприклад, у 2023 році Міжнародна амністія активно виступала проти систематичного порушення прав жінок у країнах Південної Азії. Організація викликала уряди цих країн до дії у забезпеченні рівних прав для жінок, включаючи право на освіту, рівну оплату праці та захист від насильства. Крім того, вона проводила інформаційні кампанії та збирала дані про порушення прав жінок у цих регіонах для подальшого звернення до міжнародних органів та міжнародної громадськості.[75]

Іншим прикладом може бути кампанія цієї організації за звільнення політичних в'язнів у країнах Північної Африки. Наприклад, у 2022 році, під час політичних протестів у певній країні регіону, де були заарештовані сотні активістів і опозиційних лідерів, Міжнародна амністія виступила з вимогою їх звільнення та відміни фабрикованих обвинувачень. Організація провела кампанії у соціальних медіа, звернулася до міжнародних партнерів та влади країни, висвітлюючи порушення прав людини та необхідність дотримання міжнародних стандартів. Ця кампанія сприяла підвищенню уваги до ситуації з правами людини у відповідній країні та підтримці звільнення політичних в'язнів.

МКЧХ: гуманітарна організація, яка надає допомогу в кризових ситуаціях, війнах та природних катастрофах. МКЧХ допомагає забезпечити медичну допомогу, харчування, притулок та інші основні потреби постраждалим. МКЧХ активно працює в Україні з початку конфлікту на сході країни. Організація надає медичну допомогу, включаючи забезпечення лікарень медикаментами та обладнанням, надає гуманітарні вантажі з продуктами харчування та засобами гігієни, а також забезпечує доступ до чистої води. Крім того, МКЧХ надає психологічну підтримку

постраждалим від конфлікту та допомагає у відбудові пошкодженої інфраструктури.

У 2022 році МКЧХ забезпечив гуманітарну допомогу у вигляді медичних комплектів, продуктів харчування та гігієнічних наборів для людей, які постраждали від ескалації конфлікту в Україні. Організація встановила мобільні медичні клініки та надавала підтримку місцевим медичним установам. Крім того, МКЧХ займався забезпеченням доступу до питної води для громад, що залишилися без водопостачання через бойові дії.[76]

Лікарі без кордонів (Медичні гуманітарні організації): ця організація надає медичну допомогу в країнах з конфліктами та гуманітарними кризами, де доступ до медичних послуг обмежений. Один із конкретних прикладів діяльності "Лікарів без кордонів" можна знайти у їхній роботі в Йемені під час гуманітарної кризи, спричиненої війною. Організація надала невідкладну медичну допомогу тисячам постраждалих, які зазнали поранень унаслідок збройних конфліктів. Їхня робота полягала у наданні медичних послуг, харчування, а також у встановленні мобільних медичних пунктів для досягнення тих, хто перебував у важкодоступних районах.[77] У 2022 році "Лікарі без кордонів" (MSF) розширили свою діяльність в Україні у відповідь на загострення конфлікту. Вони надавали медичну допомогу в прифронтових зонах, зокрема в Донецькій та Луганській областях. MSF забезпечували мобільні клініки, які надавали медичну допомогу людям, які не могли дістатися до лікарень через бойові дії. Організація також підтримувала місцеві лікарні, надаючи їм необхідні медикаменти, медичне обладнання та персонал для надання невідкладної допомоги.[78]

УВКБ ООН: УВКБ ООН, Агентство ООН у справах біженців, є глобальною міжурядовою організацією, яка присвячує свою діяльність порятунку життів, захисту прав і створенню кращого майбутнього для

біженців, внутрішньо переміщених осіб та осіб без громадянства. координує дії міжнародного співтовариства з питань захисту біженців та внутрішньо переміщених осіб у всьому світі. Один з прикладів роботи Головного комісаріату ООН з питань біженців (УВКБОН). Прикладом діяльності УВКБОН може бути їхня участь у реагуванні на гуманітарну кризу в Україні через своє Представництво Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) в Україні. [79]. Організація забезпечувала доступ до основних життєвих потреб, таких як їжа, вода, медична допомога та притулок. Вони також впроваджували програми з освіти та психосоціальної підтримки для постраждалих груп, зокрема для дітей та жінок, які стали жертвами насильства.[80]

Міжнародна федерація Червоного Хреста та Червоного Півмісяця (IFRC): IFRC об'єднує Національні товариства Червоного Хреста та Червоного Півмісяця та надає допомогу в кризових ситуаціях та природних катастрофах. Один з прикладів діяльності Міжнародної федерації Червоного Хреста та Червоного Півмісяця (IFRC) може бути їхня реакція на гуманітарну кризу внаслідок землетрусу в Непалі у 2015 році.

IFRC разом з Непальським Червоним Хрестом надавав невідкладну допомогу постраждалим, включаючи постачання медичних засобів, їжу, воду та притулок. Вони також координували зусилля з рятування та пошуку людей, що заблоковані під завалами будівель. Крім того, IFRC відправив екіпажі екстреної медичної допомоги та медичне обладнання для надання допомоги постраждалим у віддалених районах.[81]

Іншим прикладом діяльності Міжнародної федерації Червоного Хреста та Червоного Півмісяця (IFRC) є їхня робота в реагуванні на гуманітарну кризу в результаті конфлікту в Сирії.

IFRC спільно зі Сирійським Червоним Півмісяцем та іншими партнерами надавав гуманітарну допомогу мільйонам людей, які постраждали від війни. Ця допомога включала медичні послуги, їжу, воду,

притулок та необхідні речі для людей, що втратили свої домівки. IFRC також надавала психологічну підтримку та реабілітаційні послуги для постраждалих.[82]

Ці організації впливають на міжнародні відносини, надаючи експертні оцінки ситуацій, сприяючи адвокації за права та інтереси постраждалих, а також взаємодіючи з урядами та іншими суб'єктами для поліпшення ситуації у сфері прав людини та гуманітарної допомоги, а також через різні механізми, включаючи політичний, економічний, соціальний та культурний вплив та участь у міжнародних форумах, конференціях, переговорах й інших формах співпраці.

Важливо підкреслити, що вплив таких суб'єктів на міжнародні відносини має як позитивні, так і негативні аспекти. З одного боку, вони сприяють розвитку міжнародного співробітництва та вирішенню глобальних проблем. З іншого боку, вони можуть впливати на суверенітет держав та втручатися в їх внутрішні справи. Важливо виробити ефективні механізми регулювання діяльності інших суб'єктів міжнародного права з метою забезпечення миру та безпеки в світі.

3.3. Вивчення впливу інституту міжнародної правосуб'єктності на формування міжнародного права та міжнародних відносин, а також визначення перспектив його розвитку

Інститут міжнародної правосуб'єктності є основоположним принципом сучасного міжнародного права. Він визначає коло суб'єктів міжнародного права, їхні права та обов'язки, а також впливає на формування та розвиток міжнародних відносин.

Вивчення впливу інституту міжнародної правосуб'єктності на формування міжнародного права та міжнародних відносин має велике значення для розуміння сучасного світу та прогнозування його розвитку.

Інститут міжнародної правосуб'єктності є основоположним для міжнародного права. Він визначає коло суб'єктів міжнародного права, їхні права та обов'язки, а також впливає на формування та розвиток міжнародних відносин.

Вивчення цього інституту дозволяє розкрити його роль у формуванні та розвитку міжнародного права та міжнародних відносин. Суб'єкти міжнародної правосуб'єктності взаємодіють між собою, укладають договори, розвивають норми міжнародного права, співпрацюють у вирішенні конфліктів та важливих глобальних проблем, таких як зміна клімату, боротьба з тероризмом, забезпечення мирного співіснування тощо.

Інститут міжнародної правосуб'єктності постійно розвивається. Очікується, що у найближчому майбутньому він буде розвиватися в наступних напрямках:

- **Розширення кола суб'єктів** міжнародного права. Це може стосуватися, наприклад, міжнародних організацій та неурядових організацій. Прикладом розширення кола суб'єктів міжнародного права є визнання набуттям статусу міжнародного суб'єкта деякими неурядовими організаціями, які активно впливають на міжнародні відносини та мають значний глобальний вплив. Один з таких прикладів – Greenpeace International. Greenpeace International є некомерційною організацією, яка займається проблемами навколишнього середовища та екології. Вона здійснює різноманітні заходи, спрямовані на боротьбу зі забрудненням довкілля, вивченням кліматичних змін та захистом екосистем. Greenpeace International має представництва в різних країнах світу та активно впливає на прийняття міжнародних політичних рішень у галузі екології та збереження природи. Цей приклад ілюструє, як неурядові організації стають важливими

учасниками міжнародних відносин та впливають на формування глобальних екологічних політик.[83]

- **Удосконалення** механізмів реалізації норм міжнародного права. Це може стосуватися розвитку систем контролю за дотриманням норм та механізмів врегулювання спорів. Одним з прикладів удосконалення механізмів реалізації норм міжнародного права є розвиток міжнародних судових органів та арбітражних установ для вирішення спорів між державами та іншими суб'єктами міжнародного права. Прикладом може слугувати Міжнародний Суд ООН в Гаазі є одним із основних міжнародних судових органів, які вирішують спори між державами на основі міжнародного права. Конкретний приклад стосується позову України проти Російської Федерації, поданого в Міжнародний суд ООН в січні 2017 року. Україна звинуватила Росію в порушенні двох міжнародних конвенцій: Конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму (ICSFT) та Конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (CERD). Україна стверджувала, що Росія підтримує сепаратистські угруповання на сході України та незаконно дискримінує кримських татар і українців в анексованому Криму.[84] Ще один із прикладів удосконалення механізмів реалізації норм міжнародного права – це заснування Міжнародного кримінального суду (МКС). МКС був створений для переслідування осіб, винних у серйозних порушеннях міжнародного права, таких як воєнні злочини, злочини проти людяності та злочини агресії. Прикладом може бути проведення розслідування ситуації в Україні, яке було ініційовано МКС у 2014 році після подій на Майдані, анексії Криму та початку збройного конфлікту на сході України. У грудні 2020 року Прокурор МКС оголосив про завершення попереднього розслідування щодо ситуації в Україні та підтвердив, що є підстави вважати, що воєнні

злочини та злочини проти людяності були вчинені на території України.[85]

- **Зміцнення** взаємозв'язку між міжнародним та внутрішнім правом. Це може стосуватися розвитку механізмів імплементації норм міжнародного права у внутрішнє законодавство держав. Прикладом зміцнення взаємозв'язку між міжнародним та внутрішнім правом може бути прийняття Конвенції про права людини та її імплементація у внутрішнє законодавство державами-учасницями. Наприклад, в Україні Конституційний Суд визнав пріоритетність норм Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у справі "Кацман проти України" (2017 рік). У цій справі суд вирішив, що статті Конституції України, які суперечать нормам Конвенції, втрачають чинність. Це свідчить про зміцнення взаємозв'язку між внутрішнім та міжнародним правом.[86] Іншим прикладом може бути прийняття міжнародних договорів та їх ратифікація національними парламентами з метою впровадження норм міжнародного права у внутрішнє законодавство. Наприклад, ратифікація Рої угоди про зменшення викидів парникових газів чи Кіотського протоколу дозволяє країнам ввести зобов'язання щодо зменшення викидів парникових газів у своє національне законодавство та впровадити необхідні заходи для досягнення цих цілей.[87]

Проведення досліджень у цій галузі дозволяє також визначити перспективи розвитку інституту міжнародної правосуб'єктності. Зокрема, враховуючи сучасні геополітичні та економічні зміни, можна прогнозувати посилення ролі певних суб'єктів, еволюцію норм міжнародного права, зміну структури та функцій міжнародних організацій, а також вплив нових технологій на взаємодію міжнародних акторів.

Дослідження впливу інституту міжнародної правосуб'єктності на міжнародне право та міжнародні відносини має багатоаспектний характер і

вимагає комплексного аналізу різних аспектів міжнародних відносин, включаючи політичний, економічний, правовий, соціальний та культурний виміри.

ВИСНОВКИ ДО ТРЕТЬОГО РОЗДІЛУ

Дипломатичні відносини та укладання договорів між державами є ключовим елементом міжнародних відносин, які сприяють співпраці, діалогу та розвитку між державами. Вони дозволяють забезпечити співпрацю та врегулювання різноманітних аспектів міжнародного життя. Міжнародні організації, такі як Організація Об'єднаних Націй, відіграють важливу роль у сприянні діалогу між державами, координації спільних зусиль у вирішенні глобальних проблем та розвитку стандартів міжнародного права.

Поза державами та міжнародними організаціями, інші суб'єкти, такі як громадські об'єднання, неприбуткові організації, міжнародні корпорації та релігійні установи, також мають значний вплив на міжнародні відносини. Їхня участь у діалозі, адвокація та реалізація проєктів може впливати на формування політики, розвиток міжнародного права та розв'язання міжнародних проблем.

Вивчення ролі та впливу інституту міжнародної правосуб'єктності дозволяє краще розуміти механізми формування міжнародного права та міжнародних відносин. Це дослідження допомагає визначити ключові тенденції розвитку міжнародного права та ідентифікувати можливі перспективи його подальшого розвитку в контексті змін у світі та нових викликів. Інститут міжнародної правосуб'єктності є важливим фактором формування сучасного світового порядку. Його розвиток буде мати значний вплив на майбутнє міжнародного права та міжнародних відносин.

ВИСНОВКИ

1. Міжнародна правосуб'єктність визначається як здатність суб'єктів участі у міжнародних відносинах та здійснення власних прав і обов'язків на міжнародній арені. Це поняття включає в себе держави, міжнародні організації та інші суб'єкти, такі як національні меншини та недержавні організації. Інститут міжнародної правосуб'єктності відобразив значні зміни протягом історії. Він еволюціонував від формування концепції сучасних держав до розвитку міжнародних організацій та розширення кола суб'єктів міжнародного права. Разом з цими змінами виникали нові виклики та можливості для співробітництва та взаємодії на міжнародній арені. Розуміння та вивчення міжнародної правосуб'єктності є важливим для

розробки ефективних механізмів регулювання міжнародних відносин та забезпечення міжнародного миру та стабільності.

2. Основні принципи визнання суб'єктів міжнародного права включають принципи територіальної суверенності, рівноправ'я та незалежності. Суб'єкти міжнародного права класифікуються на держави, міжнародні організації та інші суб'єкти відповідно до їх характеристик та функцій. Принцип територіальної суверенності підтримує ідею, що кожна держава має право визначати свої власні внутрішні та зовнішні справи без втручання з боку інших суб'єктів. Цей принцип становить основу міжнародного порядку та визначає межі впливу кожної держави. Принцип рівноправ'я передбачає, що всі суб'єкти міжнародного права мають однакові права та обов'язки перед іншими суб'єктами. Це означає, що незалежно від розміру, сили чи впливу, кожен суб'єкт має право на визнання та повагу в міжнародному співтоваристві. Принцип незалежності підкреслює самостійність кожного суб'єкта у вирішенні своїх власних справ та здійсненні своїх прав. Це означає, що суб'єкти мають право на самостійне прийняття рішень та визначення свого власного курсу дій без зовнішнього втручання.

3. Держави мають комплекс прав і обов'язків на міжнародній арені, які визначають їхній статус та поведінку у міжнародних відносинах. Це включає право на суверенітет, територіальну цілісність, мирне врегулювання спорів, дотримання міжнародних договорів тощо.

Право на суверенітет – це основний принцип, що визначає право кожної держави визначати свої внутрішні та зовнішні справи без зовнішнього втручання. Суверенітет означає, що кожна держава має повний контроль над своєю територією, населенням, законами та іншими аспектами свого існування. *Територіальна цілісність* – держави мають право на територіальну цілісність, що передбачає недоторканність їхніх кордонів та відсутність будь-якого втручання в їхні внутрішні справи з боку

інших держав. *Мирне врегулювання спорів* – держави мають обов’язок вирішувати свої конфлікти та спори мирним шляхом, відмовляючись від застосування сили або загрози силою в їхніх міжнародних відносинах. *Дотримання міжнародних договорів* – держави зобов’язані дотримуватися умов міжнародних договорів, які вони укладають, та виконувати свої зобов’язання перед іншими державами згідно з принципами доброчесності та міжнародного права. *Співпраця у вирішенні глобальних проблем* – держави мають відповідальність співпрацювати в розв’язанні глобальних проблем, таких як кліматичні зміни, тероризм, розповсюдження ядерної зброї та інші загрози безпеці та стабільності. *Захист прав людини та принципів справедливості* – держави мають зобов’язання захищати права своїх громадян та сприяти принципам справедливості та рівності в міжнародних відносинах.

Ці принципи та обов’язки визначають роль держав на міжнародній арені та впливають на їхню поведінку у міжнародних відносинах.

4. Міжнародні організації також мають права та обов’язки, визнані міжнародним правом. Вони можуть виступати у ролі посередників у вирішенні міжнародних конфліктів, надавати гуманітарну допомогу, сприяти розвитку міжнародних стандартів тощо.

Посередництво в міжнародних конфліктах: Міжнародні організації можуть виступати посередниками у вирішенні міжнародних конфліктів, сприяючи дипломатичним переговорам та знаходячи мирні шляхи вирішення суперечностей між державами. *Надання гуманітарної допомоги:* Вони можуть організовувати та надавати гуманітарну допомогу в кризових ситуаціях, таких як природні катастрофи, війни або голод, сприяючи забезпеченню необхідних ресурсів та медичної допомоги постраждалим. *Сприяння розвитку міжнародних стандартів:* Міжнародні організації займаються створенням та впровадженням міжнародних стандартів у різних сферах, таких як права людини, торгівля, охорона навколишнього

середовища та інші, що сприяє уніфікації та спільному розвитку. *Координація дій між державами:* Вони забезпечують координацію дій між державами у вирішенні загальних проблем та впровадженні спільних стратегій у різних сферах, що дозволяє ефективніше вирішувати складні глобальні завдання. *Захист міжнародного миру та безпеки:* Міжнародні організації сприяють зміцненню міжнародного миру та безпеки, розробляючи та впроваджуючи заходи щодо збройних конфліктів, тероризму та поширення ядерної зброї. *Сприяння економічному розвитку:* Вони підтримують економічний розвиток та співпрацю між державами, розробляючи програми та проекти, спрямовані на зміцнення економічних зв'язків та підтримку розвитку. *Захист прав людини та принципів правової держави:* Міжнародні організації працюють над захистом прав людини та зміцненням принципів правової держави, сприяючи створенню умов для розвитку демократії та правової системи в різних країнах.

Ці функції та обов'язки міжнародних організацій підкреслюють їхню важливу роль у сприянні міжнародній співпраці, миру та стабільності.

5. Недержавні організації та національні меншини можуть також мати свій правовий статус у міжнародному праві. Вони можуть взаємодіяти з державами та іншими суб'єктами міжнародного права для захисту своїх прав та інтересів. *Посилення громадянського суспільства:* Недержавні організації допомагають зміцнити громадянське суспільство, привертаючи увагу до питань прав людини, соціальної справедливості та екології. *Адвокація та захист прав:* Вони виступають у ролі адвокатів та захисників прав тих, хто потребує захисту, включаючи меншини, біженців, людей з інвалідністю та інші вразливі групи. *Участь у формуванні політики:* Недержавні організації мають можливість брати участь у формуванні та реалізації міжнародної політики, вносячи пропозиції, рекомендації та експертні оцінки. *Моніторинг дотримання прав людини:* Вони проводять моніторинг дотримання прав людини та роблять звіти про порушення, що

допомагає притягнути увагу міжнародного співтовариства до цих питань. *Гуманітарна допомога*: Недержавні організації активно залучаються до надання гуманітарної допомоги в кризових ситуаціях, забезпечуючи медичну допомогу, харчування та притулок. *Запобігання конфліктам та підтримка миру*: Вони працюють над запобіганням конфліктів та підтримкою процесів миру через діалог, медіацію та міжнародну співпрацю. *Захист екології та сталого розвитку*: Організації активно працюють над захистом довкілля та сприяють сталому розвитку, розробляючи проекти та програми з охорони навколишнього середовища та екологічної освіти.

Ці дії та ініціативи недержавних організацій та національних меншин свідчать про їхню важливу роль у формуванні міжнародних відносин та захисту прав людини.

6. Дипломатичні відносини та укладення міжнародних договорів є ключовими елементами міжнародного права, оскільки вони сприяють встановленню та зміцненню міжнародного співробітництва, регулюванню конфліктів та вирішенню спірних питань. Міжнародні організації, які об'єднують держави з різних частин світу, відіграють важливу роль у цих процесах. Вони забезпечують форум для діалогу та співпраці, створюють платформу для обговорення міжнародних проблем та сприяють укладенню договорів, спрямованих на досягнення загальних цілей. Крім того, міжнародні організації часто виступають у ролі посередників у проведенні дипломатичних переговорів між державами, сприяючи вирішенню конфліктів та встановленню мирних відносин. Їхня участь у процесі укладення міжнародних договорів забезпечує їхню легітимність та вплив на світові події.

7. Інші суб'єкти міжнародного права, зокрема недержавні організації та громадські рухи, стають все більш впливовими у міжнародних відносинах завдяки своїй діяльності та адвокації різноманітних цілей та

цінностей. Ці суб'єкти часто займаються питаннями, що стосуються прав людини, охорони довкілля, гуманітарної допомоги, розвитку та інших аспектів глобального розвитку. Їхні зусилля спрямовані на вплив на прийняття рішень на міжнародному рівні та викликання уваги до проблем, які потребують негайного вирішення.

Наприклад, недержавні організації, такі як "Громадський фонд охорони природи" чи "Лікарі без кордонів", активно працюють у галузі гуманітарної допомоги та медичної допомоги в кризових ситуаціях. Їхня діяльність сприяє полегшенню страждань людей, які стали жертвами конфліктів, природних катастроф або інших негараздів.

Громадські рухи, наприклад, можуть мобілізувати суспільство для вирішення актуальних проблем, таких як боротьба з корупцією, захист прав меншин та гендерна рівність. Їхня адвокація може впливати на політичні рішення та формування суспільної думки як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні.

Отже, інші суб'єкти міжнародного права відіграють важливу роль у формуванні міжнародних відносин та сприяють досягненню глобальних цілей стабільності, розвитку та захисту прав людини.

8. Дослідження впливу інституту міжнародної правосуб'єктності на формування міжнародного права та відносин має важливе значення для розвитку міжнародної системи права. Це дозволяє краще зрозуміти динаміку та тенденції в сучасному світі та забезпечити адаптацію правових норм до сучасних реалій.

Розширення ролі інших суб'єктів, таких як недержавні організації, у формуванні міжнародного права та відносин відкриває нові можливості та виклики. Їхній вплив може змінювати традиційні підходи до регулювання міжнародних відносин і сприяти виникненню нових норм та стандартів. Крім того, активна участь недержавних організацій може забезпечити

більшу легітимність та демократичність міжнародного права, роблячи його більш реактивним на потреби глобального суспільства.

Отже, дослідження взаємозв'язку між інститутом міжнародної правосуб'єктності та формуванням міжнародного права є важливим етапом у розвитку міжнародного права та відносин. Враховуючи роль різних суб'єктів і їхній вплив на цей процес, можна розробляти більш ефективні та ресурсозберігаючі механізми регулювання міжнародних відносин, сприяючи мирному та стабільному розвитку міжнародного співтовариства.

Тому, беручи до уваги вищевикладене можна дійти висновку, що у даній дипломній роботі було проведено аналіз та досліджено різноманітні аспекти інституту міжнародної правосуб'єктності та його вплив на міжнародне право та міжнародні відносини. З'ясовано, що цей інститут є важливим фундаментальним елементом міжнародно-правової системи, який охоплює різноманітні суб'єкти, від держав до недержавних організацій. Принципи визнання суб'єктів міжнародного права, а також їх правовий статус та роль на міжнародній арені були ретельно проаналізовані. Дипломатичні відносини, договори між державами та роль міжнародних організацій виявилися ключовими аспектами практичної взаємодії суб'єктів міжнародного права. Дослідження впливу цього інституту на формування міжнародного права та перспективи його розвитку показало, що розширення ролі інших суб'єктів може мати значний вплив на динаміку та напрямки розвитку міжнародного права у майбутньому. Таким чином, дана робота висвітлює важливість та актуальність вивчення інституту міжнародної правосуб'єктності для подальшого розвитку міжнародно-правової науки та практики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Репецький О. М. Міжнародне право: Підручник. 5-те вид., перероб. і доп. Київ: Атіка, 2018. 768 с.
2. Браунлі, Ян. Принципи міжнародного публічного права. Оксфорд: Oxford University Press, 2012, с. 23.
3. Кроуфорд, Дж. (2002). The International Law Commission's Articles on State Responsibility: Introduction, Text, and Commentaries Cambridge University Press. 387 p. ISBN 0-521-01389-5.
4. Крушельницька А. Міжнародне право: Курс лекцій. / А. Крушельницька., 2018. – 378 с.
5. Restatement (Third) of the Foreign Relations Law of the United States (vol. 1). – American Law Institute, 1987. – 648 p.
6. Roberts, A. The International Law Commission. – Manchester University Press, 2017. – 279 p.

7. Кравфорд, Джеймс. Міжнародне публічне право (7-е вид.). Oxford University Press, 2018. – 348 p.
8. Murphy S. D. Exploring Medieval Europe and the Development of International Law: The Journey of Law in the Western World. Springer. / Murphy – Springer, 2019. – 217 с.
9. Davis, I. (2017). International Law and Diplomacy in the Age of Discovery. Springer. 320 p.
- 10.Алварес, Х. (2005). Правосуб'єктність в міжнародному праві. Cambridge University Press.398 p.
- 11.Survival International. Indigenous Peoples and Tribal Peoples. (2022). URL:<https://www.survivalinternational.org/tribes> (дата звернення: 10.03.2024).
- 12.Kiobel v. Royal Dutch Petroleum Co., 569 U.S. 108 (2013). URL:<https://supreme.justia.com/cases/federal/us/569/108/> (дата звернення: 10.03.2024).
- 13.Brennan, J. Estonia's Robots Get "Digital Personhood". Foreign Policy. (2015). URL:<https://foreignpolicy.com/2015/06/11/estonias-robots-get-digital-personhood/> (дата звернення: 10.03.2024).
- 14.Human Rights Watch. "Ukraine: Deadly Use of Drones by Russian Forces". (2021). URL:<https://www.hrw.org/news/2021/06/09/ukraine-deadly-use-drones-russian-forces> (дата звернення: 10.04.2024).
- 15.Atlantic Council. "Using Drones to Defend Ukraine's Eastern Border".(2020). URL:<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/using-drones-to-defend-ukraines-eastern-border/> (дата звернення: 10.04.2024).
16. International Court of Justice. Case Concerning the Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand): Judgment of 11 November 2013. International Court of Justice. (2013). URL:<https://www.icj-cij.org/node/103182> (дата звернення: 10.04.2024).

17. International Law Association. Conference Proceedings of the 77th Conference: "Recognition in International Law". International Law Association. (2013).
URL: https://www.lawsociety.com.au/sites/default/files/2018-08/LS2937_MComms_ILA-2018_brochure_FINALISEDPROOF.pdf
(дата звернення: 10.04.2024).
18. United Nations Framework Convention on Climate Change. UNFCCC Text. United Nations. (1992).
URL: https://treaties.un.org/pages/ViewDetailsIII.aspx?src=TREATY&mt_dsg_no=XXVII-7&chapter=27&Temp=mt_dsg3&clang=en (дата звернення: 10.04.2024).
19. Al Jazeera. "Canada supports Venezuela's Guaido as crisis deepens." (2019). URL: <https://www.aljazeera.com/news/2019/01/canada-supports-venezuela-guaido-crisis-deepens-190123191625542.html> (дата звернення: 10.03.2024).
20. "Український Крим. Перший рік анексії." ГО "Майдан моніторинг". (2015). URL: <https://ms.detector.media/trendi/post/34268/2024-02-22-desyat-rokiv-okupatsii-shche-desyat-kognityvnoi-deokupatsii-informatsiynyy-prostir-krymu-vyklyky-ta-mozhlyvosti/> (дата звернення: 10.03.2024).
21. Revolution in Ukraine: A European Narrative." European Union Institute for Security Studies (2018).
URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/documents-publications/library/library-blog/posts/think-tank-reports-on-russia-s-war-of-aggression-against-ukraine/> (дата звернення: 10.03.2024).
22. International Crisis Group. "War in Georgia: Avoiding War in South Ossetia." (2008). URL: <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/caucasus/georgia/georgia-avoiding-war-south-ossetia> (дата звернення: 10.03.2024).

23. Lee, P. H. Territorial disputes and conflict management: The art of avoiding war. Routledge. (2014).
URL: <https://www.routledge.com/Territorial-Disputes-and-Conflict-Management-The-art-of-avoiding-war/Guo/p/book/9781138809109> (дата звернення: 10.03.2024).
24. BBC News. Ukraine conflict: Russia's war in the east (2015).
URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-29042505> (дата звернення: 15.03.2024).
25. Al Jazeera. Gaza-Israel conflict: Toll of operation Protective Edge (2014).
URL: <https://www.aljazeera.com/news/2014/7/8/gaza-israel-conflict-toll-of-operation-protective-edge> (дата звернення: 15.03.2024).
26. BBC News Україна. <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c3g34481wnjo> (26)
27. International Court of Justice. Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America). Judgment of 27 June 1986. URL: <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/70/070-19860627-JUD-01-00-EN.pdf> (дата звернення: 17.03.2024).
28. International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia. Prosecutor v. Furundžija. Judgment of 10 December 1998.
URL: <https://www.icty.org/x/cases/furundzija/tjug/en/fur-tj981210e.pdf> (дата звернення: 17.03.2024).
29. Fursenko, A., & Naftali, T. "One Hell of a Gamble": Khrushchev, Castro, and Kennedy, 1958-1964: The Secret History of the Cuban Missile Crisis. W.W. Norton & Company (2007). URL: <https://digital-commons.usnwc.edu/nwc-review/vol51/iss4/20/> (дата звернення: 17.03.2024).
30. United Nations Environment Programme. Montreal Protocol on Substances that Deplete the Ozone Layer.

URL:<https://ozone.unep.org/treaties/montreal-protocol-substances-deplete-ozone-layer> (дата звернення: 17.03.2024).

31. Островська Б.В. Міжнародно-правове регулювання права людини на життя в контексті біоетики. Вид. 2-ге. Київ: Норма права, 2023. 558с.
32. Statute of the Council of Europe. London, 5.V.1949.
URL:<https://rm.coe.int/1680306052>. (дата звернення: 17.03.2024).
33. Устав Організації Об'єднаних Націй (1945)
URL:https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf (дата звернення: 17.03.2024).
34. Міжнародний Червоний Хрест (ICRC). URL: <https://www.icrc.org/> (дата звернення: 17.03.2024).
35. Договір про Європейський Союз (Маастрихтський договір)
URL:https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF (дата звернення: 17.03.2024).
36. Статут Північноатлантичного договору (NATO Treaty)
URL:https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm (дата звернення: 17.03.2024).
37. World Trade Organization. (1994). Agreement Establishing the World Trade Organization.
URL:https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/04-wto_e.html (дата звернення: 20.03.2024).
38. International Monetary Fund. IMF at a Glance.
URL:<https://www.imf.org/en/About> (дата звернення: 20.03.2024).
39. International Committee of the Red Cross. What we do.
URL:<https://www.icrc.org/en/what-we-do> (дата звернення: 20.03.2024).
40. Médecins Sans Frontières (Doctors Without Borders). Офіційний сайт.
URL:<https://www.msf.org/> (дата звернення: 20.03.2024).

41. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Рада Європи, 1950.
42. U.S. Embassy in Nepal. Nepal Earthquake Response (2015). URL: <https://np.usembassy.gov/u-s-citizen-services/nepal-earthquake-respons/> (дата звернення: 20.03.2024).
43. Consulate General of Ukraine in New York. Consular Services. URL: <https://newyork.mfa.gov.ua/en/consular-affairs/services> (дата звернення: 20.03.2024).
44. United Nations Treaty Collection. Paris Agreement. URL: https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtds_g_no=XXVII-7-d&chapter=27&clang=_en (дата звернення: 11.04.2024).
45. United States Department of State. COVID-19 Travel Alert (2020). URL: <https://travel.state.gov/content/travel/en/traveladvisories/ea/covid-19-information.html> (дата звернення: 20.03.2024).
46. Permanent Mission of Ukraine to the United Nations. About Mission. URL: <https://ukraineun.org/en/about/mission/> (дата звернення: 20.03.2024).
47. Посольство Сполучених Штатів Америки в Україні URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/> (дата звернення: 20.03.2024).
48. UNFCCC. (2015). Paris Agreement. URL: https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf. (дата звернення: 20.03.2024).
49. Європейська Комісія. Європейський Союз. URL: https://european-union.europa.eu/index_en (дата звернення: 07.04.2024).
50. Організація Об'єднаних Націй з підтримки миру. Місія Організації Об'єднаних Націй у Ліберії (UNMIL). URL: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmil> (дата звернення: 07.04.2024).

51. BOO3. Панель моніторингу COVID-19. URL: <https://covid19.who.int/> (дата звернення: 07.04.2024).
52. UNFCCC. (2015). Paris Agreement. URL: https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf (дата звернення: 07.04.2024).
53. United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo (MONUSCO). URL: <https://monusco.unmissions.org/en> (дата звернення: 07.04.2024).
54. United Nations Interim Force in Lebanon (UNIFIL). URL: <https://unifil.unmissions.org/> (дата звернення: 08.04.2024).
55. National Solidarity Programme (NSP). URL: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2014/08/26/afghanistans-national-solidarity-program-nspr-building-rural-communities> (дата звернення: 07.04.2024).
56. Macroeconomic Support for Public Financial Management in Ukraine (FADU). URL: <https://www.imf.org/en/Countries/UKR/Index> (дата звернення: 09.04.2024).
57. Європейський суд з прав людини. URL: <https://echr.coe.int/Pages/home.aspx> (дата звернення: 09.04.2024). (55)
58. Міжнародна організація з міграції (МОМ) URL: <https://www.iom.int/> (дата звернення: 09.04.2024).
59. Програма "Горизонт 2020". URL: <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/> (дата звернення: 09.04.2024).
60. Пояс та шлях: офіційний сайт. URL: <https://eng.yidaiyilu.gov.cn/> (дата звернення: 09.04.2024).
61. Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ). URL: <https://www.iaea.org/> (дата звернення: 09.04.2024).

62. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ). URL: <https://www.who.int/> (дата звернення: 09.04.2024).
63. Ostrovska B. Chance to Survive: the human right to life and health in the COVID-19 pandemic. *Medicine and Law*. 2021. 40 (1). P. 3-14.
64. UNICEF (United Nations International Children's Emergency Fund). (2022). UNICEF's work. URL: <https://www.unicef.org/what-we-do> (дата звернення: 09.04.2024).
65. International Committee of the Red Cross. Our role and work. (2022). URL: <https://www.icrc.org/en/what-we-do> (дата звернення: 09.04.2024).
66. The Coca-Cola Company. Our Company. (2022). URL: <https://www.coca-colacompany.com/our-company> (дата звернення: 09.04.2024).
67. Amnesty International. URL: <https://www.amnesty.org/> (дата звернення: 10.04.2024).
68. London School of Economics and Political Science. About LSE. (2022). URL: <https://www.lse.ac.uk/about-lse> (дата звернення: 09.04.2024).
69. Harvard Kennedy School. About Us. (2022). URL: <https://www.hks.harvard.edu/about-us> (дата звернення: 09.04.2024).
70. BBC News. Who is Pope Francis? (2022). URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-21775268> (дата звернення: 09.04.2024).
71. Саміт миру в Швейцарії: Вселенський патріарх Варфоломій підтвердив свою участь. Прямий канал (2024). URL: <https://prm.ua/samit-myru-v-shveytsarii-vselenskyu-patriarkh-varfolomi-pidtvurdyv-svoiu-uchast/>
72. ExxonMobil. About Us. (2022). URL: <https://corporate.exxonmobil.com/> (дата звернення: 09.04.2024).
73. Amnesty International Ukraine Діяльність Amnesty International Ukraine в умовах війни в Україні. (2023).

- URL: <https://www.amnesty.org/en/location/europe-and-central-asia/eastern-europe-and-central-asia/ukraine/report-ukraine/> (дата звернення: 09.04.2024).
74. Global Fund to Fight AIDS, Tuberculosis, and Malaria. URL: <https://www.theglobalfund.org/> (дата звернення: 10.04.2024).
75. Amnesty International. URL: <https://www.amnesty.org/uk/> (дата звернення: 10.04.2024).
76. International Committee of the Red Cross. (2022). Ukraine: ICRC scales up its response as the conflict intensifies. URL: <https://www.icrc.org/en/document/russia-ukraine-conflict-overview-icrc-response-two-years-after-escalation> (дата звернення: 10.04.2024).
77. Médecins Sans Frontières (Doctors Without Borders). URL: <https://www.doctorswithoutborders.org/what-we-do/news-stories/story/providing-essential-medical-care-yemens-marib-governorate> (дата звернення: 10.04.2024).
78. Doctors Without Borders/Médecins Sans Frontières (MSF). Ukraine: Providing medical care to people affected by the conflict. (2022). URL: <https://www.doctorswithoutborders.ca/war-in-ukraine/> (дата звернення: 10.04.2024).
79. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) (2023). URL: <http://surl.li/tzcl> (дата звернення: 10.04.2024).
80. IFRC's response to the Nepal earthquake. URL: <https://www.ifrc.org/en/what-we-do/responding/disasters/responding-to-crisis/nepal-earthquake/> (дата звернення: 11.04.2024).
81. IFRC's response to the Syrian crisis. URL: <https://media.ifrc.org/ifrc/emergency/syrian-crisi> (дата звернення: 11.04.2024).

82. "About Greenpeace International"
URL: <https://www.greenpeace.org/international/about/> (дата звернення: 11.04.2024).
83. Нікарагуа проти Сполучених Штатів Америки (1986 рік)
URL: <https://www.icj-cij.org/en/case/70> (дата звернення: 11.04.2024).
84. Представництво Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) в Україні
URL: <https://www.unhcr.org/ua/contact-us-ua> (дата звернення: 11.04.2024).
85. Міжнародний Суд ООН. Застосування Міжнародної конвенції про боротьбу із фінансуванням тероризму та Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (Україна проти Російської Федерації) [Рішення]. Міжнародний Суд ООН. (2017). URL: <https://www.icj-cij.org/case/166> (дата звернення: 11.04.2024).
86. Конституційний Суд України. Рішення у справі за конституційним поданням керівника адвокатського об'єднання "Кацман" стосовно відповідності Конституції України (конституційному поданню Верховного Суду України). (2017). URL: <http://www.ccu.gov.ua/uk/doccatalog/list?currDir=215934> (дата звернення: 11.04.2024).
87. Бенсуда, Ф. (Прокурор Міжнародного кримінального суду). Заява Прокурора Міжнародного кримінального суду, Фату Бенсуди, щодо завершення попереднього розгляду ситуації в Україні [Заява]. Міжнародний кримінальний суд. (2020, 11 грудня). URL: <https://www.icc-cpi.int/news/statement-prosecutor-fatou-bensouda-conclusion-preliminary-examination-situation-ukraine>